

CATONIS DISTICHA DE MORIBUS.

Cum Scholiis DES. ERASMI ROTEROD.

Adjecta sunt

*Dicta Græca Sapientum, Interprete Erasmo
Roterodamo.*

*Eadem per Aufonium, cum Erasmi doctissima
Enarratione.*

*Mimi Publii, ex ejusdem Erasmi restitutione,
cúmque Scholiis ejusdem.*

*Isocratis ad Demonicum Oratio Parænetica,
longè ad juventutis mores ritè formandos uti-
lissima*

Majori quàm hactenus curâ diligentia-
que excusa.

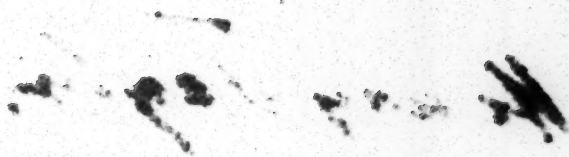
George Taylor 1817.
LONDINI,

Typis B. Griffin, Impensis Societatis Statio-
narium, MDCXCIX.

1/2
5

29752 f. 2

Vet. A3 f. 986

Henry Taylor

CATONIS DISTICHA DE MORIBUS.

Cum Scholiis DES. ERASMI ROTEROD.

Adjecta sunt

*Dicta Græca Sapientum, Interprete Erasmo
Roterodamo.*

*Eadem per Aufonium, cum Erasmi doctissima
Enarratione.*

*Mimi Publii, ex ejusdem Erasmi restitutione,
cúmque Scholiis ejusdem.*

*Isocratis ad Dæmonicum Oratio Parænetica,
longè ad juventutis mores ritè formandos uti-
lissima*

Majori quàm hactenus curâ diligentia-
que excusa.

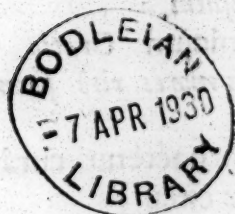
George Taylor 1817.

L O N D I N I,

Typis B. Griffin, Impensis Societatis Statio-
nariorum, MDCXCIX.

ANTONIS
DISTICH A
DE
MORBUS

Compt. Schied. des. Pr. et. Rot. Kod.

Libellus elegantissimus qui inscribitur
C A T O, de Præceptis vitæ communis;

Erasmio Reterodamo Castigatore & Interprete.

Præfatio, cum brevissimis Præceptis.

CUm animadverterem quàm plurimos homines
graviter errare in via Morum, succurrendum &
consulendum eorum opinioni fore existimavi,
maximè ut gloriosè viverent, & honorem con-
tingerem. Nunc te, filiclarissime, docebo quo
pacto mores animi tui componas.

Igitur præcepta mea ità legas, ut intelligas: Legere
enim, & non intelligere, negligere est.

Itaque Deo supplica; Parentes ama.

Prima pietas est in Deum; Proxima in Parentes.

Cognatos cole.

Tertia in reliquos cognatos. Supplicamus Deo sacrifi-
ciis. Amamus Parentes, dum observamus & obsequimur.
Colimus Cognatos officiis & consuetudine vitæ.

Magistrum metue.

Olim dabitur Ingenuis pueris Pædagogus, quem veren-
tur; nunc Magistrum vocant. Et animadverte verborum
proprietaem: Deo supplicandum est, Parentes amandi;
Cognati colendi, Magister metuendus.

Datum serva.

Quod tuæ creditum est fidei, id serva veluti depositum.

Foro te para.

Id est, His Artibus te exerceas, ut possis in foro versari;
hoc est, in causis agendis. Nam hic olim erat primus
gradus ad honores summos. Legi in quibusdam vetustissi-
mis codicibus [*Foro parè*] id est, Accommoda te rebus
præsentibus; quemadmodum dicimus [*uti foro*]. Cum
hoc interpretamento consentit Græcus Planudes; neq;

dubium est quin hæc sit germana lectio.

Cum bonis ambula.

Cum optimis habeto consuetudinem; nam primum, te-
lem te iudicabunt, cum qualibus conspexerint te consue-
tudinem agere; deinde, bonorum convictu redderis melior.

Ad consilium nè accesseris, antequam voceris.

Nè ingeras teipsum alienis negotiis, sed accersitus ac-
cedas.

Mundus esto.

Id est, neque sordidus, neque luxuriosus, sed elegans
munditie.

Saluta libenter.

Conciliat enim comitas & affabilitas multorum benevo-
lentiam, & alit partem.

Majori cede.

Id est, Noli sævire in eos qui sunt te inferiores, sed
illis concede nonnihil.

Rem tuam custodi.

Nè profundas temerè facultates tuas, nè vel turpiter
egeas, vel turpius rem pares.

Verecundiam serva.

Id est, serva te incontaminatum ac purum ab inquinam-
entis libidinum: Castum enim, verecundum dicitur.
Est autem ætatis flos his periculis obnoxius.

Diligentiam adhibe.

Cura in omni re plurimum valet: negligentia semper
comitem habet infelicitatem.

Libros lege.

Nam ex his citò discitur, quod longo vitæ usu vix aff-
qui queas.

Quod legeris memento.

Nam quidam onerant se lectione, alia super alia inge-
rentes, neque quicquam insculpunt memoriæ.

Familiam cura.

Domestica negotia tibi curanda sunt, non alie na.

Blandus esto.

Id est, comis in congressu.

Iraſci abs te noli.

Nè sis moroſus. Nam omnino non commoveri, ſtipitis eſt potiùs quàm hominis.

Neminem irriſeris.

Eſt argumentum arrogantis ſtultitiæ. Vel,

Miſerum nè irriſeris.

Sic enim quidam codices habent : hoc eſt, Animi vitia rideri merentur ; calamitas miſericordiam meretur potiùs quàm riſum.

Mutuum dato. Chi des videto.

Eſt quidem aliquando danda pecunia mutuò, ſed non quibuſlibet, ſed reddituris bonâ fide, ſed dignis officio, denique iis quibus non graveris & dono dare.

Judicio adeſto.

Adſunt advocati : & id olim erat officium præcipuum amicis, Adeſſe judiciis.

Convivare raro.

Sæpius vocare ad convivium exhaurit ſubſtantiam, sæpius ire ad convivium ſordidum eſt : at rariùs utrumque facere, humanitatis eſt.

Quod ſatis eſt dormi.

Hoc eſt, non ad voluptatem, ſed ad neceſſitatem naturæ.

Jus jurandum ſerva.

Non eſt temerè jurandum : quod autem jurâris præſtandum eſt, niſi ſcelus ſit quod jurâris.

Vino tempera.

Eſto moderatus in vino ; vel, Abſtine à vino : nam adoleſcenti dare vinum, eſt oleum igni addere.

Pugna pro patria.

Pugnandum eſt non pro quavis re, ſed pro defenſione patriæ. Nam, Carum more, mercede pugnare turpiſſimum eſt, & plus quàm gladiatorium.

Nihil temerè credideris.

Id eſt, Nè facilis ſis ad credenda quævis quæ dicuntur.

Tu te Conſule

ſeipſo pete conſilium qui te tuæque optimè noſti. Aut

Tuta Consule.

Id est, cave à consiliis periculosis ; vel, Tuta consilium sequere. Nam duplex est lectio.

Meretricem fuge. Literas disc.

Ætas enim primo studio literarum optime coercetur scortis.

Nihil mentiri debes.

Turpe in puero ingenuo omne mendacium.

Bonis benefacito.

Beneficia non sunt ferenda nisi in bonos : alioquin pereunt.

Maledictus nē esto.

Id est, A convitiis tempera, neque, carpas vitam alicuius

Exstimationem retine.

Bonam famam tuere, nē perdas. Perit enim facile, et non facile sarcietur.

Æquum iudica.

Id est, non ad luerum, aut ad gratiam ; sed ad regulam æquitatis.

Parentes patientiā vince.

Ferendi sunt parentes, etiam iniquiores.

Beneficii accepti memor esto.

Nam dati pulchrum est oblivisci : accepti vero meminisse decet.

Ad prætorium stat.

Multa enim discuntur in agendis causis.

Consultus esto.

Id est, Calleas scientiam & morem juris, ut possis amicis opulari.

Utere virtute.

Non viribus, neque dolo.

Iracundiam tempera.

Ante monuit non esse irascendum sine causa : Nunc admonet, justam iram moderandam esse.

Trocho lude. Aleas fuge.

Trochus convenit pueris. Alea infamis erat & apud Gentiles ; nunc principium Christianorum lusus est ; in quo

quorundum etiam sacerdotum delicta.

Nihil ex arbitrio virium feceris.

Tyrannicum enim est respicere quantum possis, non quantum liceat.

Minorem te non contempseris.

Ne fastidias inferiorem te; quod est clati, non cordati.

Aliena concupiscere noli.

Esto contentus tuis.

Conjugem ama,

Ut omniū fortunarum sociam.

Liberos erudi.

Filios castiga & instrue.

Patere legem quam ipse tuleris,

(alios.

Quam conditionem præscribis aliis, eadem utere ipse in

Pauca in convivio loquere.

Ut sit aliis loquendi locus.

Illud stude quod justum est.

Quod turpe factu est, id nè affectes.

Amorem libenter ferto.

Odiū omnibus modis fugiendum est: Amor amplectendus. Etiam si quis parū dignus est qui redametur, tamen amari te patere.

DISTICHORUM DEMORIBUS

LIB. I. PRÆFATIO.

Dei Cultus præcipuus. I.

SI Deus est animus, nobis ut carmina dicunt,

Hic tibi præcipue sit purâ mente colendus.

Vulgus æstimabat Deum placari victimis, pecudum, rebûsque corporeis: verū cum Deus ipse sit animus, hoc est, mens, non corpus, & consensaneum est simile gaudere simili; ninivum potissimum colendus est puritate mentis. Quin & hodie vulgus Christianorum corporeis quibusdam Ceremoniis colit Deum, cū gratissimus cultus sit animi pias. Tales enim adoratores querit Pater qui in spiritu adorent, cū ipse sit spiritus. Nulla gratior pias Divis, quam si vitam illorum imitteris; hoc est, toleran-

tiam mansuetudinem, castitatem: atque hæc animi sunt.
(Animus est Deus) Fac quantum potes à corpore te ab-
 ducas, & ad illum quantum potes accedas, & gratissi-
 mum immolaris sacrificium. *(Purâ mente)* Nam vulgus,
 loris manibus ac pedibus, ad sacrum accedebat. Tu men-
 tem purga: hujus sordes Deum offendunt, qui videt ea
 quæ sunt in animo, non in corpore. *(Si Deus)* Si, hic non
 dubitantis est, sed ratiocinantis. *(Ut carmina)* Nam *Virg.*
 in sexto *Aeneid.* Deum spiritum & mentem vocat. *(Præci-
 pue)* Ut intelligas non dambari cultum corporalem, sed
 hunc tamen, nempe animi, esse Deo gratissimum.

Somnolentia vitanda. II.

Plus viliga semper, nec somno deditus esto:

Nam diuturna quies vitiiis alimenta ministrat.

Sensus est, Cùm vita vigilia sit, *(juxta Plinium)* caven-
 dum est, nè maximam vitæ partem somno perdamus;
 præsertim cùm è somnolentia vitia multa nascantur &
 corporis & animi.

Cohibenda Lingua. III.

Virtutem primam esse puta, compescere linguam:

Proximus ille Deo, qui seip. ratione tacere.

Primam) id est. Summa maximaque virtus est, moderari
 linguam nè quid temerè loquaris. Deus enim, qui sapi-
 entissimus est, raro loquitur, & non nisi necessaria, cùm
 nihil non videat, nihil non intelligat. Itaque proximus
 est Deo, qui sapienter & animi judicio novit tacere.

Sibi ipsi conveniendum est. IV.

Sperne repugnando tibi tu contrarius esse:

Convenit nulli qui secum dissidet ipse.

Qui secum ipse pugnat, nec sibi constat, huic cum aliis
 convenire non potest. Hoc est, Qui moribus est inæqua-
 libus, nec ullo certo vitæ instituto, is non aptus ad
 aliorum consuetudinem.

Nemo temerè culpandus. V.

Si vitam inspicias hominum, si denique mores:

Cum culpant alios nemo sine crimine vivit.

Mortales aliorum norant vitia, sua non vident: cùm
 nullus

nullus vitii careat, si quis propriam vitam & mores propius excutiat.

Utilitas Divitiis anteponenda. VI.

Quæ nocitura tenes, quamvis sint chara, relinque.

Utilitas opibus præponi tempore debet.

Aliquoties expedit in loco res charissimas abjicere, si periculum adferant: veluti gemmas & aurum, quod vita sit in tuto; aut voluptates, quod vale udini consulamus. Non enim voluptates spectari debent, sed utilitas.

Mores pro tempore mutandi. VII.

Constans & lenis, ut res quæ expostulat, esto.

Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.

Pro tempore licet alios atque alios mores sumere; ut modò gravis sis, modo lenis: hoc est, placidus ac remissus pro re proq; loco. Vide num legendum sit lenis pro lenis, quò magis respondeat ad Constans, ut sit lenis. Aliquando persistendum in sententia, aliquando mutandum consilium pro tempore. Porro versus constabit, si legas Constans et lenis ut res cunque expostulat, esto. Neque dubitem affirmare hanc germanam esse lectionem.

Uxori non semper assentiendum. VIII.

Nil temerè uxori de servis crede querenti.

Sæpe etenim mulier, quem conjux diligit, odit.

Illud uxoris, sermè peculiare est, ut maritos instigent in servos; unde monet, nè temerè fidem habeant hujusmodi querelis.

Instandum correctioni amici. IX.

Cumque mones aliquem, nè se velit ipse moneri.

Si tibi sit charus, noli desistere cæptis.

Non satis est, leviter admonere peccantem amicum; urgendus est, insistendum est, ut vel improbitate vincas, si quid erit quod ad famam illius aut salutem pertineat.

Stulti verbis non vincuntur. X.

Contra verborum noli contendere verbis.

Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.

Si cum cordatis agis, non est opus multis verbis. Si cum stulto, frustra contendis, propterea quod stulticia verborumissima sit.

Amicus

*Amicus sibi quisque. XI. Hactenus sibi solum
Dilige sic alios, ut sis tibi charus amicus :*

Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur.

Sic amicis, utere, ut ipse tibi sis proximus ; sic aliis benefac,
tibi ipsi nè noceas. In priori versu est, venusta redditio
similium ; in *Dilige & Amicus* ; in secundo, contrariorum,
in *Bonus & Mala*.

Rumores (spargere vetitum. XII.

Rumores fuge, nè incipias novus author haberi :

Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.

Nè quid in vulgus sparseris, propterea quod rumor se-
penumerò in ejus caput recidit à quo profectus est. Si
rumor nihil habet periculi, tamen nihil nocet siluisse ; si
quid habet, nocet locutum esse.

Fides aliena non promittenda. XIII.

Rem tibi promissam certò promittere noli :

Rara fides ideo est, quia multi multa loquuntur.

Noli cerè promittere quicquam alieni promissi fiducia.
Quod in te situm est, id præstare potes : alienam fidem
præstare non potes. Et vulgus hominum, ad pollicendum
facillimum, in præstando sæpe fallit.

Judex quisq; sui. XIV.

Cùm te quis laudet, judex tuus esse memento :

Plus aliis de te, quam tu tibi, credere voli.

Ne te ipsum æstimaveris aliorum laudatione, sed tuâ ip-
sius conscientia. Te ipsum interroga qualis sis : & si an-
imus tibi responderit te longè alium esse quam hic aut ille
te facit, magis credere debes tibi ipsi, cui ipse notior es,
quàm aliis.

Beneficiorum ratio. XV.

Officium alterius multis narrare memento :

Atque aliis cùm tu benefeceris, ipse sileto.

Beneficii accepti meminisse oportet, oblivisci dati. Qui
dat beneficium, ejus est dissimulare se dedisse ; ne
commemorando videatur exprobare : ejus qui accipit,
est passum prædicare, nè videatur ingratus & immer-
mor.

Senio bene gesta referenda. XVI.
 Multorum dum facta senex & dicta recenses,
 Fac tibi succurrant juvenis qua feceris ipse.
 Senes, qui multa viderunt & audierunt, multorum dicta;
 factaque solent referre. Sed curandum est, ut ita nos ge-
 ramus in juventute, ut in senectute succurrant nobis, non
 solum quid alii rectè dixerint ac fecerint, verùm etiam
 quid nos ipsi.

Suspicionis labe fugienda. XVII.
 Nè cures, si quis tacito sermone loquatur:
 Consciùs ipse sibi, de se putat omnia dici.
 Cum videris quosdam inter se secretò colloqui, non fla-
 vim suspiceris eos malè de te loqui; nam id signum est
 hominis malè sibi conscij.

In prosperis de adversis cogitandum. XVIII.
 Cum fueris felix, quæ sunt adversa caveo:
 Non simili cursu respondent ultima primis.
 In rebus secundis, nè quid accidat adversi cavendum est:
 solet enim fortuna sæpius verti in adversam, & lætis in-
 itis addere tristem exitum. Ergo cum secundæ res sunt
 maximæ, tum maxime meditandum quo pacto adver-
 sam fortunam feras; nè, si inexpectata venerit, & impro-
 visum te oppresserit calamitas, succumbas.

Mors alterius non speranda. XIX.
 Cum dubia & fragilis sit nobis vita tributa.
 In morte alterius spem tu tibi ponere noli.
 Legendum est hoc hæredipetis, & qui testamentis inhi-
 ant. Fit enim sæpenumero, ut qui mortem alterius ex-
 spectat, prior ipse moriatur, etiamsi junior aut robu-
 stior fuerit. Nam ipsa hominis vita fragilis & incerta
 res est, & quovis casu abrumpitur.

Animus in dono æstimandus. XX.
 Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus,
 Accipito placide, plene & laudare memento.
 Munera sunt æstimanda non suo pretio, sed animo do-
 nantis. Itaque legimus summos principes æquam manu
 cavâ hauslam, & malum oblatum, summa cum alacritate
 per-

perinde ut maximum munus, accepisse. (*Accipito placidè*)
 Alacri vultu, ut ostendas, tibi gratum esse. (*Et plenè*) id
 est, non maglinè, sed candidè, ut prae te feras pro exiguo
 munere te multum debere.

Paupertatis tolerantia. XXI.

Infamem nudum cum te natura creavit :

Paupertatis onus patienter ferre memento.

Cum natura nudos produxerit, satis intelligere possumus
 divitias alienas esse, neque secundum hominis naturam.
 Si membrum perdas, est fortasse quod doleas, aliquid
 tui decessit : si opes auferantur, aut non contingant,
 non valdè cruciari : siquidem in his quae verè sunt homi-
 nis, nihilo plus habent reges quam pauper. Vis scire quid
 verè tuum sit ? Cogita quid habueris cum nascereris.

Mors non formidanda. XXII.

Ne timeas illam quae vita est ultima finis :

Qui mortem metuit, quod vivit perdit id ipsum.

Qui mortem timet, non solum non effugit mortem, sed
 insuper hoc ipsum vitae quod datur, perdit : nam anxie
 vivere non est vivere.

Amicorum ingratitude fugienda. XXIII.

Si tibi pro meritis nemo responder amicus :

Inculcare Deum noli, sed te ipse coerce.

Nihil est acerbius quam amicus ingratus, quod tamen si
 acciderit, non est imputandum Deo, tanquam illius ac-
 ciderit culpâ, quin potius te ipsum coerce, nè denuo be-
 neficiis ingratis : quidam enim, si bene facientibus for-
 tassis non respondeat, Superos Inculant, dicentes eos non
 habere rationem rectè factorum ; cum ejus acciderit cul-
 pâ, qui sine delectu contulit beneficium.

Frugalitas. XXIV.

Nè tibi quid defuit, quasitis utere parce :

Utque quod est serves, semper tibi deesse putato.

[*Utere parce*] id est, modicè, non profusè [*quasitis*] id
 est, parvis. Et ut serves quod habes, semper imaginare tibi
 deesse, ut semper aliquid addas. Sera autem (ut inquit
 Hesiodus) in fundo parsimonia est.

Pro-

Promissio iterata molesta. XXV.

Quod præstare potes, nè his promiseris ulli : neque promissis

Nè sis ventosus, dum vis urbanus haberi.

Quod non possis efficere, nè semel quidem est promittendum; nè temerè facias : porro, quod præstare possis, id iteram atque iterum promittere iactantiæ est, non humanitatis. Molesta est verbosa promissio, molestior exprobratio.

Ars arte deludenda. XXVI.

Qui simulat verbis, nec corde est fidus amicus;

Tu quoque fac similes; sic ars deluditur arte.

Erga eum, qui fucò utitur, tu item contrà utere fucò, & juxta proverbium, *Cretiza contra Cretensem*. Satiùs est nonnunquam retinere simulatorum amicum, quàm reddere apertum inimicum : id enim fiet, si ostenderis te sentire fucum.

Blandiloquentia suspecta. XXVII.

Noli homines blandos nimium sermone probare :

Fistula dulcè canit, volucrem dum decipit antepe.

Semper suspecta sit tibi blandiloquentia, nec æstimes homines ex bene dictis, sed ex bene factis. Infidiatur tibi, quisquis admodum blandus est. Memento sic capi & illici aves, videlicet imitatione vocis. Et assentatione maxima pars hominum capitur, cùm adulator sese ad omnes affectus attemperat.

Liberi Artibus instruendi. XXVIII.

Si tibi sint nati, nec opes; tunc artibus illos

Instrue, quò possint inopem defendere vitam.

Artem, ut habet proverbium, non solum quævis terra, sed quævis etiam alit fortuna; unde certissimum viaticum est Ars, quæ, quocunque terrarum venias, defendet ab egestate. At nunc vulgus liberos suos divitum aut Principis ministeriis dedicat, ubi duo simul maxima discunt mala, Luxuriam & Orium. Porro, quod hîc præcipit pauperibus esse faciendum, id ego suaserim divitibus quoque, ut liberos suos jubeant artem aliquam discere, unde geminum commodum consequantur : Primum, prima illa ætas, artificio occupata, longè paucioribus inficitur vitiis, deinde, si fortuna abstulerit opes, non erit

erit cur vel mendicent, vel ad sordidas aut scedas artes adigantur, putà turpe ministerium, aut miliciam.

Res quomodo æstimandæ. XXIX.

Quod vile est, charum; quod charum, vile putato:

Sic tibi nec parcus, nec avarus habebertis ulli.

Quod vulgus magni facit, tu contemne; quod vulgus negligit, tu magni facito: ita fiet, ut nec tibi sis parcus; (audebis enim uti quæ non magni facis;) neque cuiquam videaris avarus, cum non expetes avidè, neque servabis attentè, quæ cupiunt illi. Vulgus plurimi facit divitias; minimi facit probitatem & eruditionem. Tu invertè æstimationem. Res autem culq; tales sunt, qualis est de his opinio. Vulgus lautam putat rem pavonem, aut rhombam: tu contrà, vilem rem putato; & puta rem esse lautissimam ovum gallinæ recens, lactucam, pullum gallinaeum. Ita nec tibi videberis sordidus, cum habeas lauta tuo iudicio; nec aliorum expetes lautitias, quæ tibi viles sunt.

Culpata non facienda. XXX.

Quæ culpares soles, ea tu nè feceris ipse:

Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.

Turpe est committere te, quod doces alios non esse committendum. Vita turpis abrogat auctoritatem docentis.

Concedenda petenda. XXXI.

Quod iustum est petito, vel quod videatur honestum:

Nam stultum petere est quod possit jure negari.

Quod inhonestum est à nemine petendum est: nullus enim debet cuiquam in re turpi morem gerere. Aut sic, Quod iniustum est (id est, quod non debetur) jure negari potest. Ergò non à quovis petas, sed ab eo cuius officium est præstare quod petis; nec quidvis, sed quod cum honestate conjunctum est. Nam id petitur aliquando, & ab his qui non debent.

Nota ignotis non commutanda. XXXII.

Ignotum tibi nolito prapondere notis:

Cognita iudicio constant, incognita casu.

Nè facillè commutes nota cum ignotis, putà amicum, rem, vel vitæ genus; notis enim commodius uteris, de quibus

quibus judicare potes? quæ, si bona sunt, rectius uteris; si mala, facilius tolerabis: quandoquidem juxta *Plautum*; Nota mala, mala non sunt: Ignota verò cujusmodi futura sint, incertum est. Fit autem sæpenumero, ut quæ in expetendo putaris prima, in experiendo repudies.

Dies quisque supremus putandus. XXXIII.

Cum dubia incertis versetur vita periculis,

Pro lucro tibi pone diem, quicumque laboras.

Planudes Græcus legit in certis, ut sint duæ dictiones. Cum igitur vita, per se incerta, versetur in periculis incertis, unumquemque vitæ diem in lucro deputa: unusquisque enim dies poterat esse ultimus, & incertum erat an tibi contingeret. Ergo in tot vitæ periculis quicumque dies non eripitur, is in lucro est deputandus. (*Quicumque laboras.*) id est, quicumque sollicitus es & angeris hujus vitæ malis. Tamen (ut dixi) non ignoro *Planudem* secus exposuisse: sed non est sententia illum per omnia sequi. Nam mihi magis probatur, ut legamus incertis unicâ dictione, ad hunc modum, (*cum vita dubia versetur*) id est, jactetur (*incertis periculis*) id est, casibus. Nam pericula hoc minus à nobis vitari possunt, quod incerta sunt. Vitasti naufragium, non vitasti ruinam; vitasti bellum, incidis larrones; vitasti pestem, morderis à vipera. Mille periculis obnoxia est hominis vita, atque his quidem incertis, & ob id inevitabilibus.

Obsecundandum amicis. XXXIV.

Vincere cum possis, interdum cede sodali:

Obsequio quoniam dulces vincuntur amici.

Nihil hoc disticho elegantius fingi potuit. Obsecundandum aliquoties amicis, & de tuo jure concedendum, siquidem ea facilitas ac morigeratio retinet amicos in amicitia. Contrà, quidam, dum obstinatè rixantur de lana caprina, malunt amicitiam rescindere, quàm ulla in re obsequi animo amici.

Amicitiaæ mutua officia. XXXV.

Ne dubites, cum magna petas, impendere parva:

His etenim rebus conjugit gratia charos.

Amicitia

Amicitia constat officiis mutuis, & juxta proverbium, Manus manum fricat. Gratiam hic vocat Deam benevolentiam. Amicitia rixas odit. XXXVI.

Litem inferre cives, cum quo tibi gratia juncta est :

Ira odium generat, concordia nutrit amorem.

Cavendum est nè per iracundiam illis incidat cum amico, propterea quòd ex jurgio resident in amicis vestigia quædam, quæ benevolentiam vertunt aliquoties in odium, & non optimè boire solet semel rescissa concordia. Ergo morositas omnis & asperitas debet abesse amicitia.

Castigatio sine ira. XXXVII.

Servorum ad culpam cum te dolor urget in iram,

Ipse tibi moderate, tuis ut parcere possis.

Nè punias servum aut disci pulum quamdiu senseris te irâ commotum, (pessimus enim autor rerum gerendarum ira;) sed prius temperes animo tuo, ut sedatâ iracundiâ, vel ignoscas, vel mitius punias. Irâ Philosophus quidam, Punirem te, inquit servo, ni iratus essem. Et Plato, sublato in servum baculo, rogatus quid ageret, Ego, inquit, castigo hunc intemperantem, seipsum significans irâ concitum.

Patientiâ vince. XXXVIII.

Quem superare potes, interdum vince ferendo :

Maxima enim morum semper Patientia virtus.

Maximi animi est, cum possis vincere, pati tamen ut vincaris, & negligere adversarium. Hâc virtute inter mortales non est aliâ præstantior.

Quæsitæ sunt conservanda. XXXIX.

Conserva potius quæ sunt jam parva labore :

Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.

Facilius ac tutius est servare quod tuo labore quæsitum est, quàm sarcire quod profusione diminueris ac detri-veris: cum enim laboratur integrâ re, facilè defenditur inopia; verùm cum laboratur in damno sarciendo, increfcit & obruit nos egestas.

Consulendum tibi imprimis. XL.

Dapsilis interdum notis, charis & amicis,

Cum fueris felix, semper tibi proximus esto.

Cum

Cum tu *felix*, hoc est, laetâ fortunâ fueris (*interdum dapfiliis*) id est, liberalis, (*notis, charis, & amicis*) notis, ut vicinis; charis, quos diligis; amicis, ut cognatis: (*semper tibi proximus esto*) interdum in illos sis beneficus, in te semper; & ita amicus, ut tibi ipsi sis amicissimus.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. II. PRÆFATIO.

Telluris si fortè velis cognoscere cultum,
Virgilium legito. Quod si magè nôsse laboras
Herbarum vires, Macer tibi carmine dicer.
Si Romana cupis vel Punica noscere bella,
Lucanum queras, qui Martis prælia dicit.
Si quid amare libet, vel discere amare legendo,
Nasonem petito. Sin autem cura tibi hæc est,
Ut sapiens vivas, audi quo discere possis,
Per quæ semotum vitiis traducitur ævum.
Ergo ades, & qua sit sapientiâ discere legendo

Hoc est, Ex aliis poetis alia licebit cognoscere. Virgilius in libris *Georg.* docet *Agriculturam*. Macer tradit vires *Herbarum*: quanquam alius quisquam fuit hic Macer quàm is quem habemus vulgò, nî fallor. Lucanus narrat *Romanorum civilia bella*: ubi legendum arbitror *civica* pro *Punica*; nihil enim de *Punicis* bellis scripsisse legitur Lucanus. Ovidius tradit *Artem amandi*, & in *Elegiis* docet *Amores*. Quòd si cupis *artem & rationem rectè beatèque vivendi* cognoscere, hunc librum legito; is te docebit non vulgares artes & nugas, sed quò pacto vitam exigas *semotam*; id est, liberam & immunem à vitiis.

De omnibus benè merendum. I.

Si potes, ignotis etiam prodesse memento:

Utilius regno, meritis acquirere amicos

Non solum in amicos oportet esse beneficum, verum ignoti quoque conciliandi sunt ac devinciendi beneficentia, si modo possis prodesse: utilius enim est quamplurimos amicos parare *meritis*, id est, benefactis, quàm parare

regnum. Regnum enim eripi potest, amici succurrunt ejectioni ; & firmiores sunt quos beneficio adjunxeris quàm quos potestate premas.

Arcana non scrutanda. II.

Mitte arcana Dei, cælumque inquirere quid sit :

Cum sis mortalis, quæ sunt mortalia cura.

Juxta Socr. sententiam. Quæ supra nos, nihil ad nos: Admonet, ut omisso studio naturalis philosophiæ, ea curemus quæ ad vitam humanam pertinent, hoc est, ad mores componendos, & animum malis purgandum affectibus.

Mortis timor gaudia pellit. III.

Linqe metum lethi, nam stultum est tempore in omni :

Dum moriem metuas, amittis gaudia vitæ.

Eandem sententiam legis in priorè libro. Pro amittis arbitror legendum amittere. Qui mortis metu semper, anxius vivit, stultè facit: primùm enim, non vivit id quod timeret; deinde, si quid habet hæc vita jucunditatis, cum suo vitio perdit.

Iracundia cavenda. IV.

Iratus de re incerta contendere noli.

Impedit ira animum, nè possit cernere verum.

Pyrrhus admonere solitus est Tyrones, nè irascerentur; at multò magis cavere oportet iracundiam eos qui disputant; meliùs enim judicat qui vacat iræ. Contrà, ira obstat animi judicio.

Expendendum ubi opus est. V.

Fac sumptum properè, cum res desiderat ipsa :

Dandum etenim est aliquid, cum tempus postulat, aut res.

Equidem opinor promptè legendum pro properè. Sumptum, cum necessario faciendus est, libenter & promptè facito, nè videaris gravatim facere; nam aliquid omnino insumendum est, non passim, sed quoties tempus aut causa postulat, hoc est, in nuptiis, in festis, item in amicos.

Fortuna modica tutior. VI.

Quod nimium est fugito, parvo gaudere memento :

Tuta magè est puppis modico quæ flumine fertur.

Humilis fortuna tutior est quàm excelsa; ut navis tutior quæ in parvo est flumine, quàm quæ in pelagi fluctibus natat.

Occulta

Occulta vitia reticenda. VII.

*Quod pudeat, socios prudens celare memento :**Ne plures culpent id quod tibi displicet uni.*

Ne indicaveris amicis, aut ne committas testibus aliis, cujus te facti pudeat ; nè plures reprehendant, si scierint, id quod uni tibi displicet, si solus tibi conscius fueris : hoc est, Si quid pecces, pecces sine arbitris.

Occulta tandem revelantur. VIII.

*Nolo putes, pravos homines peccata lucrari :**Temporibus peccata latent, & tempore parent.*

Ne putes nocentes lucrari, hoc est, impunè auferre sua peccata : latent quidem, sed ad tempus ; postea parent, i. e. manifestantur : tempus enim & celat & aperit omnia. Parent autem dictum est pro apparent.

Imbecillitas virtute compensatur. IX.

*Corporis exigui vires contemnere noli :**Consilio pollet, cui vim natura negavit.*

Noli contemnere inimicum, licet sit pusillo corpore : nam sæpe quod corporis viribus detractum est, natura addidit ingenii viribus. Quanquam hæc sententia latius patet, nempe, Hominem non esse æstimandum proceritate corporis, sed animo potius.

Cedendum potentiori ad tempus. X.

*Quem scieris non esse parem tibi, tempore cede :**Victorem à victo superari sæpe videmus.*

Si senseris tibi rem esse cum potentiore, cede ad tempus, & sine illum penès esse victoriam. Nam incidit sæpenu- merò opportunitas, ut, mutatis rerum vicibus, vincat qui victus fuerat, & superior fit qui fuerat inferior. Convenit cum illo, *Vir fugiens & denuò pugnabit.* Quidam stultà pertinaciâ statim aut vincere volunt, aut pessundari.

Rixandum cum familiaribus non esse. XI.

*Adversus notum noli contendere verbis :**Lis minimis verbis interdum maxima crescit.*

Ut antè legisti, contra verbosos non esse contendendum verbis, ità cum familiaribus rixandum non est ; quod summa discordia solet nasci ex verbis levissimis.

Fortuna non quaerenda sorte. XII

Quid Deus intendat, noli perquirere sorte :

Quid statuatur de te, sine te deliberat ipse.

Sensus hic est, Nè sortilegiis ac malis artibus inquiras quid de te futurum sit, quandoquidem id Deus sciri non vult; neque enim te in consilium adhibet, cum aliquid decernit de te: quòd si te vellet id scire, nimirum accerseret te in consilium.

Luxus odium generat. XII.

Invidiam nimio cultu vitare memento :

Quæ si non ledit, tamen hanc sufferre molestum est.

Germanus sensus sic se habet, nè nimio splendore strepitumque vitæ conflaveris tibi hominum odium, qui tametsi non possint te lædere, tamen molestum est vivere obnoxium odio multorum: ac per se jucundum est omnibus esse charum, etiamsi nihil utilitatis inde capias. Quamquam hic ablativus, *nimio cultu*, non referatur ad verbum *vitare*, sed ad *invidiam*, ut subaudias *conflatum*, aut ex nimio cultu.

Animus non deponendus ob iniquum iudicium. XIV.

Esto animo forti, cum sis damnatus iniquè :

Nemo diu gaudet, qui iudice vincit iniquo.

Nè abjicias animum si adversarius vicit te præter jus; nec enim diu exultabit: sed quod perperam pronuntiavit iudex, id Deus rejudicabit.

Reconciliatis lis non refricanda. XV.

Litis præteritæ noli maledicta referre :

Post inimicitias iram meminisse, malorum est.

Post reditum in gratiam non oportet litis anteaactæ convivia refricare, sed oblivisci superiorum injuriarum; finita enim similitudo, debet & irarum esse finis: secus autem facere, malorum est. Græci vocant *μνησικακίαν*, verbo videlicet infami, præteritorum malorum memoriam.

Teipsum neque lauda, neque culpa. XVI.

Nec te collaudes, nec te culpaveris ipse :

Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.

Teipsum nec vituperes, nec laudes: utrumque enim videtur affectantis

affectantis inanem gloriam : nam & qui se vituperat, ob id facere videtur, ut refellatur ab aliis, & diversa audiat.

Parfimonia. XVII

Utere quæsitis modicè, dum sumptus abundat:

Labitur exiguo, quod partum est tempore longo.

Sera in fundo parfimonia : dum adhuc multum superest, incipe parcius uti ; citius enim effluunt parva quàm colliguntur.

Supercilium nonnunquam deponendum. XVIII.

Insipiens esto cùm tempus postulat aut res :

Stultitiam simulare loco prudentia summa est.

Aliquando ponendum est supercilium & remittenda severitas, ut in conviviis, in iusu deponenda persona sapientis, fumenda persona stulti, præsertim inter stultos ; at ita ut stultum agas, non ut stultus fias : summa enim prudentia est servire tempori. Loco, id est, cùm est opportunum ; ita Terent. In hoc verò laudo.

Neque prodigus, neque avarus. XIX.

Luxuriam fugito, simul & vitare memento

Crimen avaritiæ ; nam sunt contraria famæ.

Pugnant inter se luxus & avaritia : nam alterum est profusi, alterum sordidi : utrumque vitium juxta fugiendum est, ut pote quod foedam pariat famam : siquidem qui nimium parci sunt, audiunt *κρυφὸς αἰσας*, id est, cumini secretiores, & *σὺν αὐτῷ μέλει*, id est, fici divide, similiæque ; qui luxu sua profundunt, *Nepotes & Lucrores* appellantur.

Loquaci parùm credendum. XX.

Nolito quadam referenti credere semper :

Exigua est tribuenda fides, qui multa loquuntur,

Non statim fides habenda iis qui semper aliquid novi rumoris adferunt, deque aliorum factis renunciant aliquid : parùm enim credendum iis qui multa loquuntur ; propter ea quod huic vicio vanitas soleat esse admixta.

Ebrius vinum non accuset. XXI.

Quod potu peccas, ignoscere tu tibi noli :

Nam nullum crimen vini est, sed culpa bibentis.

Vulgus ita solet excusare sua peccata ; Vinum in causa fuit,

sult, Bene potius hoc dixi. Verùm tibi ipsi imputa, non vi-
no ; quod tuo vitio noxium fuit, non suo.

Amicis consilia credenda. XXII.

Consilium arcanum tacito committe sodali :

Corporis auxilium medico committe fideli.

In rebus arcanis & tacendis cave ne quemvis consulas, sed
cum duntaxat cujus fidem in tacendo perspectam habeas,
ne non solum non opituletur, sed lædat etiam & infamet.
Neque enim corporis vitia cuivis aperias, sed Medico
notæ fidei, qui celet & succurrat.

Successus malorum ne te offendar. XXIII.

Successus indignis noli (tu) ferre molestè :

Indulget fortuna malis, ut ladere possit.

In hoc versu multi laborant : Quidam (s) elidunt in suc-
cessus ; verùm si tu tolles tu, dictionem planè hinc superva-
cuam, nihil supererit scrupuli. Ne te cruciet prosperitas
quæ nonnunquam contingit indignis. Non enim illis favet
fortuna, sed insidiatur, & illicit, ut postea gravius lædat.

Futurus casus providendus. XXIV.

Prospice, qui veniunt, hos casus esse ferendos :

Nam levius lædit quicquid prævideris antè.

Quicquid accidere potest homini, id antequam accadat
tecum meditare, ut ne subitum sit si acciderit. Minus
enim cruciant mala quæ non accidunt inopinanti:

Animus in adversis spe fovendus. XXV.

Rebus in adversis animum submittere noli :

Spem retine ; spes una hominem nec morte relinquit.

Cùm fortuna sævit, sustine te ipsum animi fortitudine, ac
serva rebus secundis, nec abjicias spem, quæ sola nec mor-
ientem relinquit. Quamdiu enim anima est, spes est. Et
in Pixide Pandora sola spes in labro hæsit. Item Ovid.
Vivere spe vidi, qui moriturus erat

Opportunitas, cum contingit, tenenda. XXVI.

Rem, tibi quam noscis aptam, dimittere noli :

Fronte capillatâ, post est Occasio calva.

Quoties fortuna offert commoditatem aliquam, quæ
tibi sit apta, statim arripe : Nam occasio frontem habet
capit-

capillatam, ut eâ parte teneri possit; verùm si semel se verterit, ab occipitio calva est, ut jam apprehendi nequeat. Hoc est, opportunitas cùm contingit teneri potest, non redit autem cùm velis, si neglexeris. Hic admonendum illud quod Græci fingunt de Deo ΚΑ ΕΦ, de quo nos copiosè in Proverbiis.

Futura ex præteritis colligenda. XXVII.

Quod sequitur spectâ, quodque imminet antè videto:

Illam imitare Deum qui partem spectat utramque.

Ex præteritis futura collige; ex præteritis benè secusve gestis consilium cape, quo pacto futuris occurras: exemplo Jani Dei Romani, quem bifrontem fingebat antiquitas quòd oporteat prudentem virum *πρόσω καὶ ὀπίσω*, id est, à fronte & à tergo (ut inquit *Homerus*) habere oculos; illud autem sequitur nos, quod præteriit, & à tergo est.

Viræ ratio habenda. XXVIII.

Fortior ut valeas, interdum parcior esto:

Pauca Voluptati debentur, plura saluti.

Viræ rationem moderare, magis ex salutis ac bonæ valetudinis ratione, quàm voluptatis. Non enim in morbo tantum oportet ab intemperantia cavere; verùm etiam cùm rectè valeamus parcius utendum est rebus omnibus, nempe somno, potu, cibo, Venere, lusu, nè in morbum incidamus. Et nonnihil dandum est voluptati, multò plus tamen saluti; quâ perditâ pereunt simul & voluptates omnes.

Multitudini cedendum. XXIX.

Judicium populi nunquam contemperis unus:

Nè nulli placeas, dum vis contemnere multos.

Nunquam optima placent multitudini; tamen sapientis est non pugnare solum adversus universos. Nam frustrâ sapit qui solus sapit, cùm omnibus desipere videatur.

Valetudo curanda. XXX.

Sit tibi præcipuè, quod primum est, cura salutis:

Tempora nè culpes, cùm sis tibi causa doloris.

Ante omnia bonæ valetudinis rationem habe, ne, si tuâ intemperantiâ in morbum incideris, postea pudore reji-

cias culpam in cœli infalubritatem aut soli, sicuti vulgus solent: nam plerique morbi nobis accidunt ex intemperantia vitæ.

Somnia non observanda XXXI.

Somnia nè cures, nam mens humana quod optat

Cùm vigilat, sperans per sortium cernit id ipsum.

Quidam anxie observant sua somnia, & ex his de futuris æstimant, cùm somnia dormientium nascantur ex affectibus vigilantium; neque significant quid sit eventurum, sed quod aliquando cogitaveris, dormienti repræsentent.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. III. PRÆFATIO.

HOC quicumque velis carmen cognoscere, Lector,

Hæc præcepta feres, quæ sunt gratissima vitæ.

Instrue præceptis animum, nec discere cesses:

Nam sine doctrina vita est quasi mortis imago.

Commoda multa feres: sin autem spreveris illud,

Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.

Hoc est proœmii loco. Absque ratione bene vivendi vita non est vita, sed simulacrum mortis. Hoc carmen utilissima vitæ præcepta tradit, si studias cognoscere: sin spreveris, te ipsum contempseris, non scriptorem; siquidem tuæ res agitur, non illius.

Rectè agendo aliorum linguam nè timeas. I.

Cum rectè vivas, nè cures verba malorum:

Arbitrii nostri non est quid quisque loquatur.

Si malè de te loquuntur mali, cùm tu nihil facias mali, esto contentus conscientiam rectè factorum: nam in te fitum est ut benè agas; non est in te fitum quomodo de te loquatur hic aut ille.

Amici crimen celandum. II.

Productus testis, salvo tamen ante pudore,

Quantumcunque potes celato crimen amici.

Si fueris testis in crimine amici, celabis pro virili malefictum illius; irà tamen ut ipse non lædas famam tuam

& ran-

& tantum silentii dabis amicitiae, quantum patietur & fama tua & testimonii religio,

Blandiloquentia suspecta. III.

Sermones blandos blafosque cavere memento:

Simplicitas veri sana est; fraus ficta loquendi.

Veritatis simplex est oratio, insidiosa est blandiloquentia; proinde suspecta semper esse debet prudentibus.

Ignava vita fugienda. IV.

Segnitiam fugito, qua vita ignavia fertur:

Nam cum animus languet, consumit inertia corpus.

Ignava & otiosa vita fugienda est: nam torpor animi corpori quoque situm & languorem adducit; animi exercitatio corporis quoque valetudini confert.

Animus fessus relaxandus. V.

Interpone tuis interdum gaudia curis,

Ut possis animo quemvis sufferre Laborem.

Animus, seriis negotiis fatigatus, aliquando relaxandus est honestis ac moderatis voluptatibus, ut redintegratis Viribus ad ferendos labores sufficiat. Nam, Quod caret alternâ requie durabile non est

Malo animo neminem reprehendas. VI.

Alterius dictum aut factum nè carpsieris unquam;

Exemplo simili nè te derideat alter.

Quod in allos feceris, hoc in te fiet ab aliis. Si libenter reprehendas aliorum facta dictave, tuo exemplo & alii in te utentur.

Hæreditas augenda. VII.

Quæ tibi fors dederit tabulis suprema notato:

Augendo serva, nè sis quem fama loquatur.

Quod tibi obvenit ex testamento tuorum, id serva, nè fias vulgo fabula. Quæ fors suprema (id est, hæreditas) dederit tibi, notato, id est, inscribe tabulis testamentariis; vel, notata, id est, scripta tabulis; ea augendo serva, id est, ita serva; ut augeas etiam; vulgus enim multa dicere solet in νεοπλάστis, id est, in novas nactas divitias.

Senectus sit munifica. VIII.

Cum tibi divitiæ superant in fine senectæ,

Munificus facito veras non parvus amicis.

Est

Est vitium hoc senibus peculiare, ut quò propius accedant ad mortem, hòc sint contratiores. (*Superant*) id est, supersunt & abundant, (*in fine senectæ*) id est, in extrema senectute, quam decrepitam vocant. Tum igitur dones, sed amicis, qui te foveant obsequiis.

Verba attendenda, non os loquentis. IX.

Utile consilium dominus nè despice servi :

Nullius sensum, si prodest, tempseris unquam.

Propter authoris humilitatem non est contemnenda salubris sententia. Nec spectandum est, quis dicat, sed quid dicatur.

Præsenti utendum fortunâ. X.

Rebus & in censu, si non est quod fuit antè :

Fac vivas contentus eo quod tempore præbent.

Diminutâ fortunâ tuâ, non est utendum eodem splendore quo priùs, sed contentus eris eo genere vitæ quod præsens fortuna tibi præber ; & quòd adest, boni consules.

Uxor spe dotis non ducenda. XI.

Uxorem fuge nè ducas sub nomine dotis :

Nec retinere velis, si caperit esse molesta.

(*Fuge*) id est, cave nè ducas uxorem sub nomine dotis, id est, dotis causâ. Et si duxeris doratam, ne dotis respectu eam retineas, si tibi gravis sit ; sed contempnâ dote, repudies. Quanquam id apud Christianos non habet locum.

Alieno sape exemplo. XII.

Multorum disce exemplo, quæ facta sequaris,

Quæ fugias : vita est nobis aliena magistra.

Qui suis discunt periculis quid expediat, magnâ mercede discunt : sapiens ex aliorum vita sumit vivendi consilium : Hoc illi infamiam conflavit ; cavebo nè quid simile faciam : Hoc illi bene cessit ; imitabor.

Nihil ultra vires tentandum. XIII.

Quod patet, id tentes : operis nè pondere pressus

Suecumbat labor, & frustra tentata relinquant.

Priùs expende vires tuas quam aggrediare negotium ; nè postea, victus difficultate, turpius relinquant quod temerè suscepisti.

Conse-

Consentire videtur qui tacet. XIV.

Quod nōsti haud rectè factum nolito tacere;

Nè videre malos imitari velle tacendo.

Noli dissimulare, si quid videaris non rectè fieri: videris enim probare, cū files. Silentium enim aliquando consensus esse videtur.

Rigor favore temperandus. XV.

Judicis auxilium sub iniqua lege rogato.

Ipsæ etiam leges cupiunt ut jure regantur.

Si premeris iniquâ lege, hoc est, durâ et humanâ, confugas ad judicis æquitatem. Non enim hoc est contra leges, sed ex mente legum, ut ad æquitatem redigantur & temperentur. Iniqua lex est, cū summo jure contenditur: Veluti si pauper in vincula conjiciatur, quod non alat patrem, cū lex dicat, Liberi parentes alant, aut vinciantur. Aliquando lex durior est, ut terreat. In his Judex, hoc est, Prætor, aut Princeps, potest succurrere.

Feras quæ culpâ tuâ pateris. XVI.

Quod merito pateris, patienter ferre memento:

Cūque reus tibi sis, ipsum, te judice, damna.

Incommodum quod tuâ culpâ tibi accidit, non imputabis alii quâm tibi; & cū tibi sis conscius, damna teipsum tuique judex esto, & eâ te pœnâ dignum existimato.

Multa legenda, sed cum judicio. XVII.

Multa legas facito, perlektis perlege multa:

Nam miranda canunt, sed non credenda, Poeta.

Multa quidem legas, sed cum judicio. Non enim omnia vera sunt quæ legis apud Poetas. Fortassis pro perlege legendum est perline, hoc est, dele, & corrige; etiamsi Plaudes vertit μετέρχες.

Modestè in convivio loquendum. XVIII.

Inter convivas fac sis sermone modestus;

Nè dicare loquax, dum vis urbanus haberi

In foro est locus eloquentiæ, in cubiculo silentii; in conviviiis alternis ac moderatis sermonibus uti convenit, iisque venustis & amœnis. Quidam, dum humanitatem affectant, loquacitate molesti sunt reliquis convivis, quibus non relinquunt loquendi spatium.

Ira-

Iracundia uxoris, non formidanda. XIX.

Conjugis irata noli tu verba timere :

Nam lacrymis struit insidias, dum scœmina plorat.

Uxores lacrymas habent in promptu ; his expugnant viros. Admonet igitur nè quid commoveatur hujusmodi lacrymis : fingunt enim eas sæpenumero, quò viros suos fallant ; velut cùm simulant se commoveri Zelotypiâ, ut suum adulterium dissimulent ; aut iratas se fingunt ei quem afflictim amant. Pro noli tu, legendum arbitror nolito.

Quæsis utendum, non abutendum. XX.

Utere quasitis, sed nè videaris abuti :

Qui sua consumunt, cùm deest, aliena sequuntur.

Utere quæ parâsti, non abutere, nè profutis bonis tuis, cogaris vel impudenter rogare aliena, vel serviliter ex alieno vivere, vel periculosè furari aliena.

Mors non formidanda. XXI.

Fac tibi proponas mortem non esse timendam :

Quæ bona si non est, finis tamen illa malorum est.

Mors vel ob hoc timenda non est, quòd finis est omnium hujus vitæ malorum.

Uxor loquax si præba, ferenda. XXII.

Uxoris linguam, si frugi est, ferre memento :

Namque malum est, nil velle pati, nec posse tacere.

In amicis leviuscula quædam vitia ferenda sunt, si alioqui probi fuerint : velut in uxore, si paulò sit loquacior aut linguæ procacioris, ferendum est, si alioqui pudica est & frugi, hoc est, suo fungens officio ; maximè, quòd linguæ morbus ei sexui peculiaris est. Malus est is qui nihil vitii ferre potest in aliis, præsertim cùm res facilis sit tacere. Sic enim uxor desinet obgannire, si nihil respondeas, quemadmodum solitus est Socrates.

Pietas erga parentes. XXIII.

Dilige non agrâ charos pietate parentes :

Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti :

Pietas, amor, & cultus est erga parentes, patriam, Deum, & si quis loco parentum est. Quidam veluti legibus coacti colunt parentes, non ex animo. Dilige parentes charos pietate.

pietate non agrâ; id est, non coactè neque gravatim, sed promptè & alacriter: Et, si quid inciderit dissidii inter parentes, ità alteri obsequaris, ut alterum non offendas; sed pietas tua careat omni molestiâ.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. IV. PRÆFATIO.

Securam quicunque cupis traducere vitam,
Nec vitis hæere animum, quæ moribus obsunt;
Hæc præcepta tibi semper relegenda memento:
Invenies aliquid in quo te utare magistro.

Et hoc proœmium est quarti libri. Si vis esse liber ab omnibus vitis, & nullius mali conscius vivere, hæc semper habeas præ manibus; in quibus aliquid invenies in quo teipso magistro possis uti; hoc est, ut ipse regas ac modereris vitam tuam, adjutus his præceptis.

Divitiarum contemptus. I.

Despice divitias, si vis animo esse beatus:

Quas qui suspiciunt, mendicant semper avari.

Non jubet abjicere divitias, sed non magni facere: etenim qui has *suspiciunt*, hoc est, mirantur aut magni faciunt, dum non audent uti quæ possident, & semper aliquid accumul-
lant, *semper mendicant*, hoc est, egeni sunt.

Vivere ad naturam, optimum. II.

Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt,

Si contentus eo fueris quod postulat usus.

Si meritis sumptus usu, hoc est, necessitate, non ambitione, neque voluptate, nunquam tibi deerunt commoditates naturæ, quæ paucis contenta est, cum cupiditates immensum desiderant.

Res ratione agendæ. III

Cum sis incautus, nec rem ratione gubernes,

Noli fortunam, quæ non est, discere cecam.

Si res malè tibi succedant tuapte negligentia, nè conferras culpam in Fortunam; & illam *cecā* appelles, cum tu ipse magis partim prospexeris. Potest accipi bifariam (*quæ non est*), id est, quæ nulla est; fingunt enim mortales
hanc

hanc Deam, cùm nulla sit : aut, *qua non est, subaudi cæca.*

Amor pecuniæ, ad usum. IV.

Dilige denarium, sed parcè dilige formam,

Quam nemo sanctus nec honestus captat habere.

Amare pecuniam ad usum, prudentis est : amare ut formâ pascas oculos, avari ac dementis. Denarium volunt omnes ; formam soli mali captant.

In valitudine ne opibus parcas. V.

Cùm fueris locuples, corpus curare memento :

Æger dives habet nummos, sed non habet ipsum.

Cùm agitur de corporis valetudine, nè tum parcas divitibus tuis. Etenim qui morbo non succurrit, ne minuat pecuniam, is habet quidem nummos, at seipsum non habet, cùm malè valeat. Mavult nummos esse salvos quàm seipsum ; & illis frui quàm seipso. Fortasse pro *sed*, legendum *se*.

Castigatio paterna ferenda. VI.

Verbera cùm tuleris, discens aliquando, magistri,

Fer patris imperium, ùm verbis exit in iram.

Vapulasti puer à præceptore cùm disceres literas : multò magis ferre convenit, cùm pater te verbis objurgat. Tulisti literatoris tyrannidem multò severiorem ; feras & patris imperium, qui etiam cùm irascitur, tamen à verberibus temperat.

Certa & utilia agenda. VII.

Res age quæ profunt : rursus vitare memento,

In quibus error inest, nec spes est certa laboris.

De quibus dubitas, ea nè feceris. Age illa ex quibus certa speratur utilitas. Rursus, in quibus falli possis & incertum est profutura sint an nocitura, ab iis abstineas.

Libenter donandum. VIII.

Quod donare potes, gratis concede roganti :

Nam rectè fecisse bonis, in parte lucrorum est.

Dona libenter, si quod potes. Nam lucrum est, non damnum, quod contuleris in bonos : & beneficium dando accepit qui digno dedit. Redit enim cum scœnore quod probo viro benefeceris.

Suspicio

Suspicio statim expedienda. IX.

Quod tibi suspectum est, confestim discute quid sit ;

Namque solent primò, quæ sunt neglecta, nocere.

Quæ suspicionem habent mali, ea noli negligere ; sed statim examina & exquire cujusmodi sint. Nam initiis facillime medeberis, si quid mali sit : at neglecta crescunt, & maximè lædunt postea. Veluti si suspicaberis amicum alieniore esse in te animo, noli negligere quid sibi velit, sed excute unde hoc natum sit : & siquid est, statim occurre nascenti malo.

Venus abstinentiâ cohibenda. X.

Cùm te detineat Veneris damnosa voluptas,

Indulgere gula noli, quæ ventris amica est.

Cave ne duplices morbum unum ; unus enim utcumque fertur, duo simul ferri non possunt. Amare damnosa res, damnosa gula ; quòd si pariter utroque laboras malo, superest ut mox egestatem redigaris. Gulam vocat studium exquisitorum ciborum, eamque dicit ventris amicam, quod per eam venter saginatur, res & fama decrescit.

Homo malus, fera pessima. XI.

Cùm tibi proponas animalia cuncta timere,

Unum hominem tibi præcipio plus esse timendum.

Cùm tuâ sponte puras, omnes feras esse timendas, meo præcepto unum animal maximè timebis, nempe Hominem. Nam nulla bellua magis homini nocet, quàm homo homini.

Sapientia fortitudini præferenda XII.

Cùm tibi prævalida fuerint in corpore vires,

Fac sapias ; sic tu poteris vir fortis haberi.

Si natura dedit vires corpori, non statim vir fortis eris, nisi adjunxeris ingenii vim, hoc est, sapientiam, quâ corporis robore rectè utaris.

Amicus cordi medicus. XIII.

Auxilium à notis petito, si fortè laboras :

Nec quisquam melior medicus quàm fidus amicus.

Corporis morbos aperi medico, animi morbos aperi fidei amico. Ille pharmacis sanat, hic verbis. Aliter, Si-
quid

quid morbi inciderit, magis amicum accersere quàm medicum.

Sacrificium, spiritus contribulatus. XIV.

Cum sis ipse nocens, moritur cur víctima pro te?

Stultitia est, morte alterius sperare salutem.

Veteres credebant expiari scelus commissum mactatâ pecude, quæ nihil commiserat & pro alieno peccato innocens dabat pœnas; cum is qui peccavit potius mactari debuerit quàm víctima. Stultè autem sperabant alienam mortem sibi saluti fore, cum sua quemque mala de suo dependere oporteat.

Amicus ex moribus diligendus XV.

Cum tibi vel socium vel fidum quæris amicum,

Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.

Amicus quem velis adungere, non æstimandus est è censu, sed ex moribus. Idem oportet fieri in Uxoribus.

Avaritia vitanda. XVI.

Ut vere quæsis opibus, fuge nomen avari:

Quid tibi divitiæ profunt, si pauper abundas?

Frustrâ parâsti divitiâs, si partis uti non audes, & inter magnas opes vivis inops. Nihil enim refert habere, si quæ habes nihilo plûs tibi profunt quàm ea quæ non habes.

Voluptas inimica famæ. XVII.

Si famam servare cupis dum vivis honestam,

Fac fugias animo quæ sunt mala gaudia vitæ.

Si cupis honestam tueri famam, noli amare voluptates inhonestas, nempe gulæ, libidinis, & similitum.

Senem etiam delirum nè irriseris. XVIII.

Cum sapias animo, noli irridere senectatē:

Nam quicumque senex, sensus puerilis in illo est.

Cum per ætatem vigeat ingenium tuum & animi vis, noli deridere senectutem, quæ minùs animo valeat. Desipiscit enim omnis senex, & ad puerilem stultitiam redit. Ætatis igitur vitium ferendum, non ridendum est.

Opes fluxæ, ars perpetua. XIX.

Disce aliquid; nam cum subito fortuna recedit,

Ars remanet, vitæque hominis non deserit unquam.

Opes

Opes saepe numero subita fortuna eripit homini, veluti incendio, ferro, bello, naufragio: Verum ars eripi non potest. Hac itaque certissima possessio est, quae semper & ubique te possit alere.

Mores ex verbis cogniti. XX.

Omnia perspicito tacitus quae quisque loquatur:

Sermo hominum mores & celat & indicat idem.

Nulla res magis arguit & aperit vitam & ingenium hominis quam illius oratio: hoc est certissimum animi speculum. Igitur si vis hominem cuiusmodi sit cognoscere, perpende tecum qualis sit illius oratio. Sermo indicat mores hominis, si loquatur ex animo; & celat idem, si vel taceat, vel dissimulante loquatur.

Ars usu iuvanda XXI.

Exerce studium, quamvis perceperis artem:

Ut cura ingenium, sic & manus adjuvat usum.

Ut evanescent disciplinae, nisi exercitatione confirmes: sic artificium opere confirmandum erit, ne excidat.

Vitae contemptus. XXII.

Multum ne cures venturi tempora lethi.

Non timet is mortem qui scit contemnere vitam.

Si vis liber esse à metu mortis, discite vitam non magni facere. Et (quemadmodum eleganter docet Aristoteles) *Plus rei iucunda fructio est, nisi quam aliquo modo contempseris.*

Discendum & docendum. XXIII.

Disce, sed à doctis; indoctos ipse doceto.

Propaganda etenim rerum doctrina bonarum.

Disce non à quovis, sed ab his qui possunt docere. Rursum, quod ab aliis didiceris, id aliis imperti. Utilem enim rerum scientia non est premeda, sed per manus tradenda.

Bibendi ratio. XXIV.

Hoc bibe quod profit, si tu vis vivere sanus:

Morbi causa mali est homini, quandoque voluptas.

Ne biberis supra vires. Brevis enim illa bibendi voluptas saepe numero conciliat homini molestum & diutinum morbum.

*Ne damnes quod probaveris. XXV. quod quod
Lupularis quodcunque palam, quodcunque probaris,
Prospice ne rursus levitatis crimine damnes.*

Levis & inconstans videberis, si, quod aliquando coram multis laudaris, idem postea damnes. Quod si mutasti sententiam, fac filias. *Crimine, id est, suspitione & cum vituperio.*

Circumspectus sis in utraque fortuna. XXVI.

Tranquillis rebus quæ sunt adversa caveto:

Rursus in adversis melius sperare memento.

Nè securus sis cum fortuna tranquilla est, sed tempestatem cave. Rursus, cum fortuna sævit, animum sustine spe melioris fortunæ, quæ successura sit. In secundis rebus timenda sunt adversa, nè sis supitius; in adversis speranda sunt lætiora, nè deficias animo.

Studio crescit sapientia. XXVII.

Discere nè cesses; curâ sapientia crescit:

Rara videtur longo prudentia temporis usu.

Juxta Solonis sententiam, oportet senescere semper aliquid addiscentes. Nam (*rara*) hoc est, (*singularis & eximia prudentia contingit (longo usu,)* id est, diuturnâ experientiâ ætatis. Quamquam mihi magis probatur huc ut sit sensus, semper discere, studio crescit sapientia. Nam pauci sunt qui prudentes evadunt experientiâ rerum, vel quia paucis contingit diu vivere, vel quia complures stultitiam non exuunt hac vitâ. Certissima ac brevissima ad sapientiam via est doctrina.

Parcè laudandum. XXVIII.

Parcè laudato: nam quem tu sæpe probaris,

Una dies qualis fuerit monstrabit amicus.

Nè laudes amicum effusius ejus non feceris periculum. Siquidem ille sapius abs te laudatus, uno aliquo die declarabit alium fuisse se quàm tu prædicâras.

Discere nè pudeat. XXIX.

Nè pudeat, quæ nescieris te velle, doceri.

Scire aliquid laus est, pudor est nil discere velle.

Quidam stulto quodam pudore malunt semper nescire

quod

quàm semel discere, rùm scire pulchrum sit ; & pudendum nihil velle discere. Ergo honestum velle.

Rebus utendum ad sobrietatem. XXX.

Cum Venere & Baccho lis est & juncta voluptas :

Quod lautum est animo complectere, sed fuge lites.

Excerpe quod inest boni : fuge quod adjunctum est mali. Exhilarat potatio, discutit curas ; utere hâc commoditate : rursus ebrieras incitat ad jurgia ; hoc cave. Item Venus delectat, sed habet sua jurgia : Ama igitur absque diffidiis.

Tristibus & tacitis non fidendum. XXXI.

Demissos animo ac tacito vitare memento :

Quâ flumen placidum est, forsâ latet alius unda.

Tristes ac tacitos vita : videntur enim aliquid magni mali moliri : quemadmodum cavendum est flumen eâ parte, quâ tranquillum est, nam illud profundissimum esse solet. Ita Cæsar magis metuebat Brutum & Cassium, pallidos ac tacitos, quàm Antonium ebrium.

Sors sorti conferenda. XXXII.

Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum,

Alterius specta, quo sis discrimine pejor.

Quoties rædet te tuæ sortis, confer eam cum aliorum fortuna ; & videbis te nihil pejorem, hoc est, infelicio-rem, multis.

Ultra vires nihil aggrediendum. XXXIII.

Quod potes, id tenta : nam litus carpere remis

Tutius est multò, quàm velum tendere in altum.

Aggrederetur magis quàm magna. Tutius enim multò navigare juxta litus, ac remis uti, quàm passis velis periclitari in fluctibus. Nec enim omnibus favent venti fortunæ.

Cum justo iniquè non contendendum. XXXIV.

Contra hominem justum pravè contendere noli :

Semper enim Deus injustas ulciscitur iras.

(Noli gravè) hoc est, malitiosè & datâ operâ, ac perversè contendere cum homine justo. Nam Deus nunquam relinquit inulcum.

Fortuna utraque æquè ferenda. XXXV.

Ereptis opibus noli gaudere querendo :

Sed gaude potius, tibi si contingat habere.

Si divitiæ contingant, gaude ; si ereptæ fuerint, noli cruciari, sed tunc utere Philosophiâ. Neque enim tantum boni habent, ut sit admodum dolendum si perierint ; neque rursus tantum mali, ut non sint libenter accipiendæ, si fortè contigerint. Constat carmen esse depravatum. Arbitror legendum, *Noli mœrere querendo.* Porro, *querendo* non est à *quaro*, sed à *queror* deponenti verbo.

Ab amico quid ferendum. XXXVI.

Est iactura gravis, quæ sunt amittere damnis :

Sunt quædam quæ ferre decet. patienter amicum.

Si verbulo lædat amicus, ferendum est : At damna rerum nemo potest æquo animo ferre. In his igitur cavendum nè lædamus amicum.

Tempori non confidendum. XXXVII.

Tempora longa tibi vitæ promittere noli :

Quocunque ingrederis, sequitur mors corporis umbra.

Nemo potest sibi longævitatē promittere, cū mors hominem, quocunque eat, non aliter insequatur quā umbra corpus. Fortasse legendum, *corpus ut umbra.*

Deus quibus placandus. XXXVIII.

Thure Deum placa, vitulum sine crescat aratro :

Nè credas placare Deum, dum cade litatur.

Non gaudet Deus morte pecudum, ergo thure litandum est illi, hoc est, re innoxia, & minimi sumptūs. At hodie plerique Christianorum, licet apud hos sublatus sit mos immolandi pecudes, tamen Deum ac Divos sibi tantū non devictos esse putant, si eis gemmas, aurum, argentum, serica suspenderit, vel ostentanda tantū, in luxum paucorum vertenda, immemores, hæc semper à sanctis fuisse contempta, & si forte obrigerint, in egentium usus fuisse effusa.

A potentioribus læsus dissimula. XXXIX.

Cede locum læsus fortunæ, cede potenti :

Ladere qui potuit, prodesse aliquando valebit.

Qui rem habet cum proceribus, quoniam prodesse possunt in multis; necesse est ut aliquando mustet injurias, id est, tacitus ferat. Lædunt enim aliquando potentes, & tyrannidem exercent. Hic igitur prudens illis debet cedere ut postea per illos suis prodesse possit. Nam si resistens reddiderit eos hostes, nec suis prodesse poterit.

Castiga teipsum. XL.

Cum quid peccaris, castiga teipse subinde:

Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris.

Ubi senseris te alicubi peccasse, statim pœnas sumro de teipso, & noli tibi ignoscere; teipsum objurga, tibi ipsi laboris aliquid indicito. Nam ut in sanandis vulneribus dolor dolore sanatur; si quidem, nè doleat vulnus, infundis acria quæ mordent: sic ista reprehensio, tamen si amara est, tamen medetur vitio animi.

Amicus mutatus non vituperandus. XLI.

Damnâris nunquam post longum tempus amicum:

Mutavit mores; sed pignora prima memora.

Si is cum quo tibi fuerit diuturna consuetudo fortè mutatis moribus alius esse cœperit, hoc debes tribuere veteri necessitudini, nè vituperes eum, etiamsi non est dignus qui ametur.

Beneficiorum collatio attendenda. XLII.

Gratior officiis, quò sis magè charior esto.

Nè nomen subeas quod dicitur officiperda.

Ut sis charus omnibus, esto gratus (*officiu*) id est beneficiis & benemeritis. Invisum enim apud omnes est nomen *Officiperdæ*. Sic enim vocant eum in quem collocatum officium perditur. Nihil enim tam perit atque id quod confertur in ingratum.

Suspicionem tolle. XLIII.

Suspectus caveas nè sis miser omnibus horis:

Nam timidus & suspectis aptissima mors est.

Qui sibi fingit periculum, is nunquam non miser vivit. Nihil igitur huic aptius quàm mors, quandoquidem non potest jucundè vivere. *Suspectus* hic accipitur activè, pro suspicioso.

Humanitas erga servos. XLIV.

*Cum fueris servos proprios mercatus in usum,
Et famulos dicas, homines tamen esse memento.*

Sic utere servis tuis, licet empti sint, ut memineris homines esse, non pecudes. Quod empti sunt fortunæ fuit; quod homines sunt, in hoc tibi sunt pares.

Occasionem rei commodæ nè prætermittas. XLV.

*Quam primum rapienda tibi est occasio prima;
Nè rursus quæras quæ jam neglexeris antè.*

Occasio quam ante dixit frontem habere capillatam statim est arripienda; nè si se subduxerit, frustra quæras postea, quam prius contempseras.

Non lætandum de repentino obitu. XLVI.

Morte repentinâ noli gaudere malorum:

Felices obeunt, quorum sine crimine vita est.

Si mali subito moriantur, dolendum magis est quam gaudendum. Gaudendum potius in morte bonorum, quorum mors felix est. Vel sic, si videris malos subito tolli, noli gaudere. Contingit idem bonis & innocentibus, ut intelligas hoc casu accidero, non vindicta numinis.

Pauper simulatorum vitet amicum. XLVII.

Cum conjux tibi sit, nec res & fama labores;

Vitandum ducas inimicum nomen amici.

Si pauper habueris uxorem quæ labores famâ, hoc est, de quâ homines malè loquuntur (ducas) id est, existimes, nomen amici vitandum esse, utpote inimicum famarum: videberis enim prostituere uxorem hoc prætextu: & hoc nomine divites pauperum uxores captant. Tamen si potest & aliud esse sensus, nimirum hic; Si sit tibi uxor re satis lautâ famæque secundâ, noli te dare in familiaritatem potentum, nè quid labis uxori tibi que contrahas.

Junge studium. XLVIII.

Cum tibi contingat studio cognoscere multa,

Fac, discas multa, & vites non velle doceri.

Quo plura didiceris, hoc plura stude cognoscere: nè videaris indocilis ullius rei.

Brevitas memoriae amica. XLIX.

*Miraris verbis nudis me scribere versus :**Hos brevitatis sensus fecit conjungere binos.*

Sententia nudis verbis explicanda est : melius enim minimus quæ brevia sunt. Idcirco nudis verbis singula præcepta singulis Distichis complecti voluit, ut aperior esset & brevior.

Dicta sapientum, è GRÆCIS, ut habetur, à nescio quo Græculo utcumque collecta, vel conficta potius ; Erasmo interprete.

Periandi Corinthii.

O mnibus placito,	Ea facito quorum non possit poenitere.
Periculosa temeritas.	
Semper voluptates sunt	Quod justum est imitare.
mortales, honores autem	Bene meritos honora.
immortales.	Calumniam oderis. (um.
Amicis adversâ fortunâ u-	Cum erraris, multa consili-
rentibus idem esto.	Omnibus teipsum præbe.
Lucrum turpe res pessima.	Magistratus metue.
Infortunium tuum celato,	Quicquid promiseris facito.
nè voluptate afficias ini-	Age quæ justa sunt.
micos.	Principibus cede.
Veritati adhærero.	A jure jurando abstine.
Violentiam oderis.	Laudato honesta.
Voluptati tempera.	Beneficium repende.
Pietatem sectare.	Bona res quies.
A vitiis abstine.	Liberos instrue.
Supplicibus misericors esto.	Litem oderis.
Sapientum utere consuetu-	Audi quæ ad te pertinent.
dine.	Responde in tempore.
Bonos in pretio habero.	Nè cui invidcas.
Probrum fugito.	Oculos moderare.

38 DICTA SAPIENTUM

Spem foveo.

Affabilis esto.

Diuturnam amicitiam custodi.

Concordiam sectare.

Nè loquaris ad gratiam

Nè tempori credideris.

Nè quavis de re doleas.

Seniorem reverere.

Parcito tanquam immortalis.

Sperato tanquam mortalis.

Nè effieraris gloriâ.

Cede magnis.

Mortalia cogita.

Nè prior injuriam facias.

Mortuum nè roditio.

Consule inculpatè.

Teipsum nè negligas.

Mortem oppete pro patria.

Ex ingenuis liberos crea.

Arcanum cela.

Opportunitatem expecta.

Largire cum utilitate.

Dolorem fuge.

Amicis utere.

Delecta amicos.

Biantis.

In speculo teipsum contemplare, & si formosus apparebis, age quæ deceant formam: sin deformis, quod in facie minus est, id morum pensato pulchritudine.

De numine nè malè loquere, quid sit autem ausculta.

Audito multa, loquere pauca.

Prius intellige, & deinde ad opus accede.

Nè ob divitias laudâris virum indignum.

Persuasionem cape, non vi.

Compara in adolescentia quidem modestiam, in senectute verò sapientiam.

Pittaci Mitylenæi.

Quæ facturus es, ea nè præ-

dixeris: frustratus enim rideberis.

Depositum redde.

A familiaribus in minutis rebus læsus, feras.

Amico nè maledixeris.

Uxori dominare.

Quæ feceris parentibus, eadem a liberis expecta.

Desidiosus nè eslo.

Nè contende cum parentibus, etiamsi iusta dixeris.

Nè geras imperium, priusquam parere didicisti.

Infortunatum nè irriseris.

Quæ fieri non possunt, cave nè concupiscas.

Nè festinaveris loqui.

Nosce teipsum.

Ante

<p>Ante omnia venerare nu- men. Parentes reverere. Voluptatem coërce. Inimicum nè putes amicum. Inter amicos ne sis iudex. Nò lingua præcurrat men- tem.</p>	<p>Legibus pare. Nè quid nimis. Audito libenter. Inimicitiam solve. Uxorem ducito ex æquali- bus ; nè, si ex diutioribus duxeris dominos tibi pa- res non affines.</p>
--	--

Cleobuli Lindii.

<p>Nè sis unquam elatus. Libros evolve. Justè judicato. A maledicentiâ temperato. Parentes patientiâ vince. Inferiorem nè rejicias. Nè teipsum præcipites in discrimen. Res amici diligas, & perin- de serves ut tuas. Quod oderis, alteri nè fe- ceris. Nè cui miniteris : est enim muliebre. Citiùs ad infortunatos ami-</p>	<p>cos quàm fortunatos pro- ficiscere. Lapis auri index, aurum ho- minum. Mendax calumnia vitam corrumpit. Mendaces odit quisquis prudens ac sapiens. Domûs curam age. (rudi. Liberos tibi charissimos e- Bonis benefacito Suspicionem adjicito. Beneficii accepti memento. Aliena nè concupiscas. Voto nihil pretiosius.</p>
--	---

Chilonis Lacedæmonii.

<p>Nosce teipsum. Temperantiâ exerce. Tempori pare. Multitudini place. Moribus probaris esto. Oderis Calumnias.</p>	<p>Nè cui inideas mortalia. Turpia fuge. Justè rem para. Sapientiâ utere. Nè quid suspiceris. Nè fueris onerosus.</p>
---	---

Solonis Atheniensis.

<p>Deum cole. Amicis succurre.</p>	<p>Veritatem sustinero. Legibus pareto.</p>
--	---

40 DICTA SAPIENTUM

Iracundiæ moderare.
Malos odio prosequitur.
Parentes reverere.
Nemini invidere.

Nè jurato.
Cogita quod justum est.
Virtutem laudato.

Thaletis Milesii.

Principem honora.
Similis tui sis.
Quod adest, boni consu-
lito.
Gloriam sectare.
Pacem dilige.

Sufurronem ex ædibus eji-
ce.
Amicos probato.
Nemini promittito.
A vitiis abstinero.
Vitæ curam age.
Laudatus esto apud omnes.

*Dicta Sapiantum ex Ausonii Carmine ; atque in his ex-
trema sententia ferè semper est gemina, & Disticho com-
prehenditur.*

P E R I A N D R I, Carmine Phaleucio.

N Unquam discrepat utile à decore.

Idem est, Nihil utile quod non est honestum.

Plus est sollicitus magis beatus.

Id est, Quò quisquam ditior, hòc magis sollicitus vivit.

Mortem optare malum, timere pejus.

Miser est qui tædio vitæ mortem optat ; sed miserior
qui semper timet mortem.

Faxis ut libeat quod est necesse.

Quod necesse est facere, fac ut libenter facias.

Multijs terribilis caveto multos.

Quem mulci timent, is multos timeat necesse est.

Si fortuna juvat, caveto tolli.

Si fortuna tonat, caveto mergi.

Nè extollaris fortunæ prosperitate : in rebus adversis
nè frangaris animo.

Bianris,

BIANTIS, Carmine Heroico.

Quenam summa boni? Mens quæ sibi conscia recti.
Id est, quid optimum? Animus bene sibi conscius.
Pernicies homini quæ maxima? Solus homo alter.

Id est, homini maxima perniciēs est ab homine.

Quis dives? Qui nil cupiat. Quis pauper? Avarus.

Dives est, non qui multa possidet, sed qui suâ sorte contentus est. Avarus omnis pauper est, qui, quod habet, non habet.

Quæ dos matronis pulcherrima? Vita pudica.

Mulier etiam pauper indotata non est, si casta est.

Quæ casta est? De quâ mentiri fama veretur.

Castâ non est de qua fama turpiter loquitur.

Quid prudentis opus? Cum possit, nolle nocere.

Quid stulti proprium? Non posse, & velle nocere.

Proprium prudentis est, etiam cum possit, nolle tamen ulcisci. Malus, etiam cum non possit, optat tamen lædere.

PITTACI Carmine Iambico Trimetro.

Loqui ignorabit, qui tacere nescit.

Ejusdem est artis, rectè tacere, & rectè loqui.

Bono probari malò, quàm multis malis.

Non refert quàm multi laudent te, sed quales: nam ab improbis laudari, vituperari est.

Demens superbis, invidet felicibus.

Stultitiæ est cruciari felicitate malorum, quasi in vulgibus bonis sit sita felicitas.

Demens dolorem ridet infelicium.

Æquè stultum est gaudere calamitate malorum, quasi non antè fuerint infelices.

Pareto legi quisquis legem sanxeris.

Quod aliis præscripseris, ipse servare:

Plures amicos re secundâ compares.

Paucos amicos rebus adversis probes.

Prospera fortuna conciliat multos amicos; at reflante fortuna pauci manent, sed sinceri.

CLEOBULI, Carmine Asclepiadeo.

Quanto plus liceat, tam libeat minis.

Quo potentior es, hòc magis cave nè quid pecces:
& quò plus tibi permittunt homines ob principatum, hòc
ipse mltius permittas tibi.

Fortunæ invidia est immeritus miser.

Cum bonis malè est, fortunæ impetatur, cùm ea sæpe
magnatum sit culpa.

Felix criminibus nullus erit diu.

Felicitas malè parata non est diuturna.

Ignosces aliis multa, nihil tibi.

In alios lenis esto, in reipsum severus.

Parcit quisque bonis, prodere vult bonos.

Qui bonos viros tradit in manus bonorum; is servat,
non perdit quod prodit. Quanquam suspicor legendum,

Parcit quisque bonis, prodere vult malos.

Ut sit sensus, qui malos ac nocentes afficit supplicio, is
miseretur bonorum & innocentium, quos ab horum vio-
lentiâ liberat. Et (quisque) positum est pro (quisquis.)

Majorum meritis gloria non datur:

Turpis sæpe datur fama minoribus.

Laus parentum non tribuitur posteris: at probra paren-
rum sæpe obijciuntur liberis.

**CHILONIS Carmine Choriambico ex Choriambis
tribus & Amphibracho videtur Sotadicum.**

NOLO minor me timeat, despiciatve major.

Sic est moderanda vitæ ratio, ut nec inferioribus
sis formidini, quod est tyrannicum; nec superioribus
contemprui, quod est abjectæ fortunæ.

Vive memor mortis, immemor ut sis salutis.

Sic fuge turpia, quasi hodie moriturus: sic cura honesta
studia, quasi semper victurus. Quanquam hic versus de-
pravatus est; suspicor ita legendum.

Vive memor mortis, ut sis memor & salutis.

Aut sic,
Vive,

DICTA SAPIENTUM. 43

Vive memor mortis, nè sis immemor & salutis.

Tristia cuncta exuperes aut animo aut amico.

In rebus adversis, aut amici consuetudine pelle mœrorem
aut animo te sustine.

Tu bene si quod facias, non meminisse fas est.

Benefacta tua prædicent alij.

Grata senectus homini, quæ parilis juventæ.

Illa juvenus gravior, quæ similis senectæ.

Florida senectus simillima est adolescentiæ: morosa ju-
ventus simillima est senectuti.

SOLONIS, Carmine Trochaico.

DIGO tunc vitam beatam, fata cum peracta sunt.

Nemo beatus, nisi qui feliciter diem obierit.

Par pari jugato conjux, dissidet quod impar est.

Firmissima est amicitia quæ inter pares coit.

Non erunt honores unquam sortiti muneris.

Honor verus virtutis est premium, non munus fortunæ.

Clàm coarguas propinquum, sed palàm laudaveris.

Amicum laudato palàm, sed errantem occultè corripe.

Pulchrius multo parari, quàm creari nobilem.

Clarior est nobilitas quàm ipse tuis virtutibus tibi pararis,
quàm quæ ex majorum imaginibus contingit.

Certa si decreta fors est, quid cavere proderit?

Sive sunt incerta cuncta, quid timere convenit?

Si farum virari non potest, quid prodest præscisse? sin-
incertum, stultum est timere, quòd an eventurum sit
nescias.

THALÉTIS, Versu Pentametro.

Turpe quid ausurus te sine teste time.

Quod apud alium puderet facere, nè solus quidem
ausis facere, veluti teipso teste.

Vita perit, morti gloria non meritur.

Etiam post mortem vivit gloria benefactorum.

Quod facturus eris, dicere sustuleris.

Sile, si quid est in animo facere, nè quis impediat.

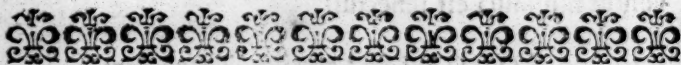
Crux est, si metuas vincere quod nequeas.

*Auget sibi molestiam qui timet quod vitari non potest.
Cum verè objurgas, sic, inimice juvas !*

Præstat verè earpi ab inimico, quàm falsè laudari ab amico.

Nil nimium satis est ; nè sit & hoc nimium.

Nè quid nimis ; nam modus omnibus in rebus est optimus.

Sequuntur Mimi Publiani, ab Erasmo

castigati & elucidati.

ERASM. ROTEROD. Lectori, S. D.

IN hos depravatissimè scriptos reperi Commentariolos, longè prodigiosiores quàm in Catonem ; qui neque Cælum neque Terram attingerent, & tamen accuratissime depictos ceu rem sacram. O sæculum illud infelix ! Sunt plerique Senarii Iambici, sed Latinæ Comædiæ libertatem non fugientes ; si quod diversum genus inciderit, annotabimus. Cæterum, qui scire volet à quàm portentosis mendis hos Mimos vindicaverimus, is conferat cum iis quos ante nostram editionem habebant vulgati Codices. Vale, Lector & fruire.

A *Lienum est quicquid optando venit.*

Sensus est, Id quod nostro studio paratur, verè nostrum est : quod voris contingit, alienum est ; nempe quod fortuna possit arripere.

Ab alio expectes, alteri quod feceris.

Qualis fueris in alios, tales alij futuri sunt in te.

Animus vereri qui scit, scit tutò aggredi.

Qui intellexit periculum, is novit cavere periculum; temeritas autem rem periculose aggreditur, quia nescit timere.

Auxilia humilia firma consensus facit.

Concordia fortia facit etiam qui sunt imbecillia; contrà, Discordia maximas opes debilitat.

Amor animi arbitrio sumitur, non ponitur.

Nobis in manu est, incipere amare: ubi coeperis, jam illi servus es, nec potes excutere cum velis.

Aut amat, aut odit mulier: nihil est tertium.

Mulier nimis est vehemens in utramque partem, animal affectibus obnoxium. Quanquam huiusmodi viros etiam non paucos reperias, nimis in utramque partem vehementes.

Ad tristem partem strenua suspicio.

Qui parùm sunt felices, magis laborant suspicione. Vel sic, Suspicio plerumque vergit in partem deteriorem. Strenua hic idem ac propensum significat.

Ames parentem, si æquus est, si aliter, feras.

Bonum parentem ama, difficilem tolera, vel ob hoc quia pater est. Æquus dixit pro commodo & humano.

Aspicere oportet quod possis deperdere.

Serva quod nolis perire: Oculus autem, hoc est, præsentia Domini optimus rei custos.

Amici vitia si feras, facit tua.

Tibi imputabitur quicquid peccat amicus, cum non admoneas.

Aliena homini ingenuo acerba est servitus.

Aliis servire durum est, si quis liber sit natus, & aliis imperare solius.

Absentem lædit cum ebrio qui litigat.

Mens enim ebrii non adest, cum qua loquendum est: Itaque perinde est ac si non adesset ipse.

Amans iratus multa mentitur sibi.

Multa enim constituit in animo, quæ non præstat post.

Ecce illam, quæ me? quæ illam? Terent. (ca. Aua.

Avarus ipse miserie causa est sue.

Nam sua sponte & volens pauper est.

Amans quid cupiat, scit; quid sapiat, non videt.

Amans sine iudicio cupit, nec expendit salubre sit an perniciosum id quod cupit.

Amans quod suspicatur vigilans somniat.

Qui amant ipsi somnia fingunt, & inani spe sibi blandiuntur.

Ad calamitatem quilibet rumor valet.

Tristitia facile sparguntur in vulgus; quæ recta sunt & honesta vix creduntur.

Amor extorqueri non potest, elabi potest.

Amor non potest subito vique expelli, sed paulatim potest elabi.

Ab amante lachrymis redimas iracundiam.

Amans iratus, lachrymis placatur.

Aperte mala cum est mulier, tum demum est bona.

Fucatum & fraudulentum animal est mulier, eaque minime noxia cum palam est mala. Indicat nullam esse bonam.

Avarum facile capias, ubi non sis idem.

Avarum non potest ferre avarus. Vel, Facile fallas avarum, nisi sis idem quod ille est, avarus & ipse.

Amare & sapere vix Deo conceditur.

Non est ejusdem, amare & sanæ mentis esse. Perinde quasi velis cum ratione insanire, quemadmodum habet Terentius.

Avarus, nisi cum moritur, nihil recte facit.

Etenim cum moritur tum demum permittit alios suis opibus frui.

Astute dum celatur, se ætas indicat.

Senectus celari non potest. Nisi forte sic legendum est, Astu crimen celatur, ætas indicat. Tempus enim aperit omnia.

Avarus damno potius quam sapiens dolet.

Sapiens non cruciatur damnis rerum, sed is qui magni facit pecuniam.

Avaro quid mali optes, nisi ut vivat diu ?

Propterea quòd miserrimè vivat. Summum igitur malum optat avaro, qui optat diuturnam vitam.

Animo dolenti nihil oportet credere.

Quamdiu doles, ne quid tibi ipsi fidas; nihil enim sani suadet dolor; expecta donec residet ægritudo, tum statue quid velis loqui aut facere.

Alienum nobis, nostrum aliis placet.

Sus quemque sortis poenitet; Aliena miramur verbis duntaxat; cæterum si ad rem ventum sit, pauci velint cum aliis commutare.

Amare juveni fructus est, crimen seni.

Amor voluptas est in juvene, scelus in sene, non voluptas.

Anus cum ludit, morti delicias facit.

Anum vicinum morti non decet lusus: videtur enim mortem delectare velle.

Amoris vulnus idem qui sanat facit.

Desiderii vulnus sanat idem qui facit, si sui copiam facit: Allusit ad Telephi fabulam.

At poenitendum properat citò qui judicat.

Nè statim pronuncies: nam pœcipitati iudicii sæpe poenitet.

Amicos res optimæ parant, adversæ probant.

Et hoc carmen depravarum est: Forcè sic legendum, Amicum optimæ res parant, tristes probant: Secunda fortuna conciliat amicos, adversa explorat ficti sint an veri.

Aleator quanto in arte est melior, tantò est nequior.

Hoc est carmen Trochaicum. In mala re quo magis excellis, tantò sceleratior es: veluti miles quò melior est hoc vir nequior.

Arcum intentio frangit, animum remissio.

Arcus frangitur si nimium tendas. Animi vires augentur exercitatione, otio franguntur.

Bis est gratum, quò opus est altro si offeras.

Beneficium precibus extorrum, magnam gratiæ partem perdidit; quod ultrò oblatum est, id bis gratum.

Beneficium dare qui nescit, injustè petit.
 Non debet uti beneficiis aliorum, qui ipse nemini benefacit.

Bonum est, fugienda aspicere alieno in malo.
 Idem Plantus, *Feliciter sapit qui alieno periculo sapit.*
 Quid tibi sit fugiendum, id discas non tuo malo; sed ex aliorum malis exemplum sumito.

Beneficium accipere, libertatem vendere est.
 Felicius est dare quàm accipere; perdit enim libertatem quisquis utitur alterius beneficio.

Bona nemini hora est, ut non alicui sit mala.
 Nulla fortuna secunda est, quæ non alicujus malo contingat.

Bis cuique mori est, alterius arbitrio mori.
 Mortem naturalem æquiore animo ferunt homines; adaptam gravius.

Beneficia plura recipit qui scit reddere.
 Ingratis nemo plura committit; quos experimur gratos, in hos majora conferimus.

Bis peccas, cum peccanti obsequium accommodas.
 Nam & illum adjuvas, & te ejusdem malefacti reum facis.

Bonus animus læsus, gravius multo irascitur.
 Lenis animus cum incandescit, vehementiùs commotus.
Bona mors est homini, vitæ quæ extinguit mala. (vetur.
 Miseris mors est optanda quoque, ut quæ finem adferat malorum.

Beneficium dando accipit, qui digno dedit.
 Hunc versum nominatim citat Aulus Gellius inter Mimos Publianos.

Blanditiâ, non imperio, fit dulcis Venus.
 Jucundum est cum ex animo quis redamatur, non cum extorquetur mulieris obsequium.

Bonus animus nunquam oranti obsequium accommodat.
 Qui probus est ipse, nunquam alteri peccanti assentitur.

Beneficium se dedisse qui dicit, perit.
 Commemoratio beneficii dati est reposcentis gratiam.
Conjunctio animi maxima est cognatio.

Arctius alligat mutua benevolen tia quàm affinitas sanguinis. Fortè versiculus hic ità legendus est.

Benevolus animus maxima est cognatio.

Nam & hoc modo carmen constat, & in hâc literâ, nempe B. reperiebatur.

Beneficium sæpe dare, docere est reddere.

Qui sapius bene meretur de aliquo, is provocat gratitudinem quâdam pertinaciâ benefaciendi.

Bonitatis verba imitari, major malitia est.

Qui malus est, & bene loquitur, is plus quàm malus est.

Bona opinio homini tutior pecuniâ est.

Tutior est habere bonam famam quàm divitias.

Bonum tametsi supprimitur, non extinguitur.

Veritas & Justitia premi possunt ad tempus, sed emergunt postea.

Bis vincit qui se vincit in victoriâ.

Qui moderatè utitur victoriâ, bis vincit, primùm hostem, deinde animum.

Benignus etiam dandi causam cogitat.

Qui liberalis est, non expectat ut rogetur, sed ultro quaerit occasionem largiendi.

Bis interimitur qui suis armis perit.

Magis nobis dolet calamitas, cujus ipsi ministravimus occasionem. Veluti si quis hominem evehat ad magistratum, à quo postea subvertatur.

Bene dormit qui non sentit quàm malè dormiat.

Cùm abest sensus mali, nihil est mali. Veluti si quis alio somno obrutus, non sentiat incommoditatem strati.

Bonorum crimen est officiosus miser.

Si calamitosus est qui rectè vivit, hoc imputatur virtuti cui dicunt adversari fortunam; vel sic, Quum eget necessariis vir probus, in dedecus vergit bonorum virorum, qui virtutis non habeant honorem.

Bona fama in tenebris propriam splendorem obtinet.

Decus rectè factorum non potest obscurari; lucet enim in ipso pectore, si non respondet opinio populi.

Bene cogitata si excidunt, non occidunt.

50 MIMI PUBLIANI.

Quod rectè proposueris, etiamsi ad tempus excidit, animo tamen non omninò perit.

Bene perdit nummos, iudicium dat nocens.

Qui corrumpit iudicem pecuniâ, cùm sit nocens perdit eam, sed suo bono; proinde bene perdit.

Bonis nocet, quisquis pepercerit malis.

Fit injuria bonis, cùm impunitas datur malis. Pauciores boni futuri sunt, si liceat impunè malos esse.

Bono justitia proxima est severitas.

Severitas enim est justitia rigidior & exactior, vergens tamen ad clementiam.

Bonum apud virum citò moritur iracundia.

Apud malos viros ira tardissimè senescit, apud bonos citò.

Bona turpitudine est quæ periculum indicat.

Aut sic: *Quæ periculum vindicat.* Satiùs est pudere, quàm pigere; pudor utilis est per quem arcemur ab his quæ periculosè fecerimus.

Bona comparat præsidia misericordia.

In alios misericors, meretur ut in ipsum faventes sine alii, siquid adversi acciderit.

Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Vilescit quod consuetum esse cœperit. Bonis rebus nihil debet esse charius. Charum est autem quod rarum est,

Beneficium dignis ubi das, omnes obligas.

Virtuti enim datur, non homini; Et, tuo beneficio bonus in cæteros omnes utitur.

Crudelis in re adversa est objurgatio.

Consolandus est amicus, non objurgandus, in rebus afflictis.

Cavendi nulla est dimittenda occasio.

Nunquam satis caveris. Aliquando nocendi est omittenda occasio, cavendi nunquam.

Cui semper dederis, ubi neques, rapere imperas.

Qui adsueverit semper accipere, is putat jam sibi deberi quod datur; aded ut si negâris, paratus sis eripere vi, hoc ad magnates peculiaritèr attinet.

Crudelem medicum intemperans aeger facit.

Ægroti intemperantia facit ut medicus cogatur ad duriora remedia descendere, nempe sectionem, aut ustionem, & similia.

Cujus mortem amici expectant, vitam oderunt.

Ejus vita fuerit invia oportet, cujus amici mortem

Cum inimico nemo in gratiam citò redit.

(optant.

Non est statim fidendum inimico. Facile dissolvitur benevolentia, at non sarcitur. Et ira omnium tardissime senescit.

Citius venit periculum quod contemnitur.

Magis nocet periculum his qui negligunt, quam qui cavent.

Casti virum matrona parendo imperat.

Pudica uxor impetrat obsequio suo, ut quicquid vestit faciat maritus; & magis imperat cum obsequitur, quam cum exigit.

Citò ignominia fit superbi gloria.

Arrogantiam semper sequitur infamia, & qui insolenter utitur gloriâ, incidit in ignominiam.

Consilio melius vincas quam iracundiâ.

Ira præceps est, prudentia sedata. Hâc citius efficies quæ voles, quam violentiâ & ferociâ.

Cuius dolori remedium est patientia.

Omnis dolor lenitur patientiâ. Alia aliis malis sunt remedia; at patientia commune est malorum omnium lenimentum.

Cum vitia prosunt, peccat qui rectè facit.

Cum expediat esse malos, tum nocet esse bonos. Et cum præmium est malefactoris, tum benefactoris poena est.

Contemni est levius quam stultitiâ percuti.

Satius est contemni ob virtutem, quam stultum quid agere.

Comes facundus in viâ pro vehiculo est.

Et hic versus citatur ab Aulo Gellio, iucundus confabulator facit ut non sentias viâ rædium, perindè ac si vehiculo porteris.

Citò improborum læta in perniciem cadunt.
Non est diuturna malorum felicitas.

Crimen relinquit vitæ qui mortem appetit.
Videtur accusare vitam suam qui mortem appetit.

Cui plus licet, quàm par est, plus vult quàm licet.
Hunc versiculum adscripsi ex Gellio : Cui plus permittitur quàm æquum est, is plus sibi sumit quàm oportet, Hoc convenit in tyrannos & uxores.

Damnare est objurgare, cum auxilio est opus.
Cum amicus afflictus eget auxilio, tum objurgare non est officiosum, sed damnare est. Primum eximendus est calamitate, postea objurgandus, quod suâ culpâ in eam inciderit.

Discipulus est prioris posterior dies.
Quotidianâ rerum experientiâ reddimur prudentiores.

Diu apparandum est bellum, ut vincas celerius.
Qui in aggrediendo nimium properant, aliquando tardius conficiunt. Mora in apparando non dispendium est, sed lucrum ad negotium citò conficiendum.

Dixeris maledicta cuncta, cum ingratum hominem dixeris.
Ingratitudo omnia vitia in se complectitur, nullum igitur convicium dici potest contumeliosius. Versus est Trochaicus.

De inimico nè loquere malum, nocere si cogites.
Si cogites nocere inimico, cave loquaris malè ; cavebit enim ille. Stultum est igitur malè dicere. Nam si amicus est, iniquè facis ; sin inimicus, minùs illi nocebis.

Deliberare utilia, mora tutissima est.
Tutissimum est, esse lentas consultationes. Nam præcipitata consilia plerumque sunt inauspicata.

Dolor decrescit, ubi quo crescat non habet.
Quum malum venerit ad summum, tum necesse est ut fiat remissius.

Dediscere flere fœminam, est mendacium.
Id est, Fœmina nunquam hoc dediscet.

Discordia fit charior concordia.
Amantium iræ amoris redintegratio est.

Deliberandum est diu quod statuendum est semel.

De quo non potes nisi semel statuere, veluti de matrimonio, de sacerdotio; de hoc diu deliberandum est priusquam aggrediaris.

Difficilem oportet aurem habere ad crimina.

Nè facile credas accusanti quempiam.

Dum vita grata est, mortis conditio optima est.

Tum optimum est mori, cum adhuc dulce est vivere.

Damnum appellandum est cum malâ famâ lucrum.

Lucrum cum iacturâ famæ damnum est, non lucrum.

Ducis in consilio posita est virtus militum.

Frustrâ sunt fortes milites, ni ducis prudentiâ regantur.

Dies quod donat, timeas citò; raptum venit.

Quod subitò contingit, subì ò solet auferre fortuna; fortasse (teneas) legendum pro (timeas.)

Dimissum quod nescitur, non amittitur.

Non est damnum quod non sentis.

Etiâ innocentes cogit mentiri dolor.

In tormentis sæpe & mentiuntur innocentes, adacti cruciari.

Etiâ peccato rectè præstatur fides.

Adcò servanda est fides, ut etiâ malis in rebus aliquando præstanda sit.

Etiâ celeritas in desiderio mora est.

Cupienti etiâ festinatio videtur mora.

Ex vitio alterius sapiens emendat suum.

Et alienis erratis sapiens colligit quid sit sibi cavendum.

Et deest & superest miseris cogitatio.

Deest, quia non vident, quo pacto possint mederi malis: & superest, quia intelligunt quid debuerint cavere, sed sero.

Etiâ oblivisci quod scis interdum expedit.

Quædam huiusmodi sunt, ut sint dediscenda. Legi poterat quid sis, ut sit sensus: Expedit aliquoties meminisse magis, quid præsens tempus & res postulet, quam tua dignitas.

Ex hominum questu facta fortuna est Dea.

Studium lucri facit, ut fortuna credatur esse Dea, quæ faveat. Aut (*ex questu*) id est, querimoniis; nam illi imputant si quid acciderit mali.

Effugere cupiditatem, regnum est vincere.

Vincere avariciam aut iram, plus est quàm regnum.

Exuli ubi nusquam domus est, sine sepulchro est tanquam mortuus.

Opinor ità legendum.

Cui nusquam domus est, sine sepulchro est mortuus.

Id est, Exul qui nusquam habet domum, perindè est ut mortuus insepultus, aut cui non est sepulchrum; exilium enim mors est civilis.

Etiam qui faciunt, odio habent injuriam.

Nolunt sibi fieri injuriam nec ii qui faciunt aliis.

Eripere telum, non dare irato lecer.

Irato non est danda occasio nocendi, sed potius adimenda.

Se denegare patriæ, exilium est pati.

Sic enim versiculum hunc mutavimus, qui latet & non versatur in republicâ, is suâ sponte exul est.

Etiam capillus unus habet umbram suam.

Nihil est tam minutum quod non possit aliquid.

Eheu quam miserum est fieri metuendo senem.

Mi errimum est consensescere metu mali, quod nondum advenerit.

Etiam hosti est æquus qui habet in consilio fidem.

Qui sequitur quod dicitur fides, non quod dolus, is etiam hostibus erit æquus.

Excelsis multò facilius casus nocet.

Ex alto cadentibus periculosior est, ac facilior ruina; Ita periculosius deijcitur ex altâ fortunâ.

Fidem qui perdit, quo se servet in reliquum.

Qui perdit pecuniam, habet in quod se servet; qui fidem, nihil habet in quod se servet.

Fortuna cùm blanditur, captatum venit.

Insidiatur fortuna cùm blanda est; itaque tum maximè habenda est suspecta cùm maximè prospera est.

Fortunam citius reperias quam retineas.

Difficillimum est retinere fortunam, nè mutetur ; & major virtus est tueri parta, quàm parare.

Formosa facies muta commendatio est.

Faventur enim formosi, etiamsi nihil dicant.

Frustrà rogatur, qui misereri non potest.

Qui non potest mollescere precibus, quid opus est hunc rogare ?

Fraus est accipere quod non possis reddere.

Dolus est accipere beneficium à quoquam, cui non possis tantundem reddere.

Fortuna nimium quem fovet, stultum facit.

Magnæ felicitatis comites sunt stultitia & ignorantia.

Fatetur facinus qui iudicium fugit.

Qui detrectat iudicium, indicat se sibi mali conscium esse.

Felix improbitas optimorum est calamitas.

Quoties fortuna favet improbis ; hoc fit calamitate, & malo optimorum.

Feras, non culpes, quod vitari non potest.

Hic versus nominatim citatur à Gellio, quod mutari corrigique non potest, id tacitè ferendum est, non viruperandum.

Futura pugnant ut se superari sinant.

Sic instant futura mala, ut tamen vinci vitarique possint prudentiâ.

Furor fit laesus sepius patientiâ.

Et hoc carmen citatur à Gellio. Lenes cùm sæpiùs provocantur, tandem irritati graviùs irascuntur ; quia rariùs & seriùs commoventur.

Ficta citò ad naturam redierint suam.

Simulata non diu durant. Et juxta Flaccum.

Naturam expellas furcâ licèt, usque recurret.

Ordo carminis inversus est.

Citò ad naturam ficta redierint suam.

Fidem qui perdit, non potest ultrà perdere.

Omnia perdidit qui fidem perdidit.

Facilitas animi ad partem stultitiæ rapit.

Facile adducitur ad vitia qui facili est animo; ut *Mitio* ille *Terentianus*, qui ob facilitatem sexagenarius novus factus est maritus.

Fides, ut anima, unde abiit nunquam eò redit.

Ut vira semel amissa, nunquam revertitur, sic nec fides; juxta illud, *Qui simul scurra, nunquam bonus pater familias.*

Fidem nemo unquam perdit nisi qui non habet.

Pecuniam non perdit nisi qui habuit. At fidem is dicitur perdidisse qui non habuit, id est, qui perfidus fuit.

Fortuna obesse nulli, contenta est semel.

Nullum malum venit sine incurso alterius mali.

Fulmen est ubi cum potestate habitat iracundia.

Versus est Trochaicus: Potens cum irascitur, fulminat, non irascitur.

Frustrà, cum ad senectam ventum est, repetes adolescentiam. Et hic Trochaicus est. Non licet rejuvenescere. Proinde seni tractanda sunt senilia.

Falsum maledictum, malevolum mendacium est.

Qui convitiatur & mentitur, maliciosè mentitur.

Feminae naturam regere, desperare est omnium.

Omnes desperant se posse regere mulieris ingenium.

Fer difficilia, ut facilia levius feras.

Exerce te rebus difficilioribus, ut alia faciliùs feras.

Fortuna nulli plus quàm consilium valet.

Consilium plus efficit quàm felicitas.

Fortuna vitrea est, cum splendit frangitur.

Vitrum cum maximè lucet, tum facillimè frangitur. Ità splendidissima fortuna minimè durabilis est.

Feras quod ledit, ut quod prodest perferas.

Ut potiari commodò, feras incommodum.

Facit gratum fortuna quam nemo videt.

Fortuna facit invidiosum, nisi lateat; Ergo dissimulanda est.

Frugalitas miseria est rumoris boni.

Hanc versum addidi ex *Gellio*. Esse frugalem, rumor quidem bonus est, sed infelix & parùm vulgò laudatus, cui

cui profusio magis placet. Nisi mavis miseriam accipere pro penuriâ sive inopiâ. Nam cum erit sensus : Qui laudatur frugalis, is non laudatur. Tercius sensus argutissimus est : Frugalitas est parsimonix vitium, sed sub honesto laudatoque nomine.

Grave præjudicium est quod iudicium non habet.

Post præjudicia sequuntur iudicia, in quibus excutuntur præjudicia. At grave est illud præjudicium, quod non legetur aliud iudicium, sed ipsum iudicium ; hoc est, veluti si princeps præ se ferat animum inimicum in quempiam, nullus est iudex qui secus ausit iudicare.

Gravissima est probi hominis iracundia.

Vir bonus ut tardior est ad iram, ita gravius irascitur si victa sit illius bonitas.

Gravis animi poena est, quem post factum poenitet.

Magnam poenam dedit quem poenitet facti.

Gravis animus dubiam non habet sententiam.

Vir constans certa habet consilia.

Grave est malum omne quod sub aspectu latet.

Malum illud est immedicabile quod prætexu bonæ rei personatum est. Nam hic aspectum vocat personam.

Gravius nocet quodcumque inexpertum accidit.

Nova mala gravius dolent.

Gravior inimicus qui latet sub pectore.

Affectus vitiosus maximè nocet homini ; at is latet sub pectore, nec potest excuti.

Gravissimum est imperium consuetudinis.

Consuetudo planè tyrannidem quandam obtinet in rebus humanis, adeò ut stultissima quæque si semel inolaverint, revelli non possint.

Grave crimen, etiam cum dictum est leviter, nocet.

Veluti si quis apud Anglos, vel joco vocet aliquem Proditorem, non caret periculo ob odium criminis.

Heu quam difficile est gloriæ custodiâ ?

Fama honesta facillimè contaminatur, & difficilior est eam tueri quàm parare.

Homo extra corpus est suum, cum irascitur.

Non

Non est apud se quisquis irascitur ; Respondet illi superior ; Absenti loquitur qui cum irato litigat.

Heu quam est timidus quicumque mori tutum putat.

Qui mortem contemnit, is vehementer est timendus, propterea quòd, Alienæ vitæ dominus est quisquis suæ contemptor est.

Homo qui in homine calamitoso est misericors, meminit sui.
Intelligit enim sibi posse accidere, ut sit opus auxilio.
Versus est Trochaicus.

Honestæ est turpitudine pro bonâ causâ mori.

Gloriosa est infamia, vitam impendere iustitiæ. Et hic Trochaicus est.

Habet in adversis auxilia, qui in secundis commodat.

Et hic Trochaicus est. Qui cùm feliciter agit, aliis subvenit, huic alii subveniunt in rebus adversis.

Heu quam miserum est ladi ab illo de quo non possis queri!

Et hic Trochaicus est. Durum est ladi, vel ab amico, vel à potente ; quòd queri de altero non est honestum, de altero non est tutum.

Hominem experiri multa paupertas jubet.

Paupertas ingeniosa est, & arrium repertrix : Et, Ingenium mala sæpe movent, juxta Nasonem.

Heu dolor ! quam miser est, qui in tormento vocem non habet.

Et hic Trochaicus est. In tormentis verum exquiritur ; at quidam ita torquentur ut non ausint verum dicere ; scientes quid velit taceri, qui torquet.

Heu quam pœnitenda incurrunt homines vivendo diu !

In longâ vitâ multa accidunt quæ nolis. Hic quoque Trochaicus est.

Habet suum venenum blanda oratio.

Insidiosa est blandiloquentia & melitum venenum.

Homo toties moritur, quoties amittit suos.

Orbitas mors quædam est.

Homo semper in sese aliud fert, in alterum aliud cogitat.
Hic est Iambicus Tetrameter. Nemo non est dissimulatur.

Honestus tumor alterum est patrimonium.

Tantumdem ferè valet honesta fama quantum patrimonium.

Homo nescit si dolore fortunam invenit.

Non sentitur dolor quo paratur aliquid commodi.

Honestè servit qui succumbit tempori.

Honestum est servire tempori, & cedere fortunæ ad tempus.

Homo vitâ commodatus, non donatus est.

Vita datur ad tempus, ut, qui dedit, exigat suo jure quandocunque velit.

Hæredem scire utilius est quàm querere.

Quidam codices habent ferre pro scire. Satius est ferre qualemcunque hæredem, quam nullum habere.

Si legas scire, sensus est. Præstat habere liberos quibus tua relinquas, quàm circumspicere alienos, quibus tua relinquas.

Hæredis fletus sub personâ risus est.

Hic quoque versus citatur à Gellio. Fletus hæredis est risus personatus, id est dissimulatus: gaudet enim, etiam si flet.

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Vulgus malè sentit de muliere sæpe nuptiâ.

Inferior horret quicquid peccat superior.

Quod principes peccant, id recidit in malum plebis.

Inimicum ulcisci, vitam accipere est alteram.

Jucundissima res est vindicta, & velut altera vita. Prius vitam tuetur suam, deinde capit voluptatem ex ultione.

Id agas, nè quis tute merito oderit.

Odiū effugere non possumus; nè quis nos meritò oderit, id cavere possumus.

Invitum cum retineas, exire incitas.

Qui non cupit manere, hunc quo magis retines, hoc magis cupit abire.

Ingenuitatem lædis, cum indignum rogas.

Servile est, supplicem esse homini indigno; Læditur igitur ingenuitas.

In nullum avarus bonus est, in se pessimus.

Nulli benefacit avarus, se vero etiam discriuat custodia rerum suarum

Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter.

Bis gratum est beneficium quod statim promptèque datur egeni.

Instructa inopia est in divitiis cupiditas.

Cupere, cum abundes, inopia quædam est, non expedita, sed instructa & onusta; quasi dicat, dives inopia.

Invitat culpam, qui peccatum præterit.

Qui dissimulat peccatum, is invitat ut iterum peccetur.

Jucundum nihil est nisi quod reficit varietas.

Nihil tam dulce quod non pariat satietatem, nisi varietate conditur.

Ingenuitas non recipit Contumeliam.

Generosi & ingenui animi est negligere contumeliam. Aut sic, Generosus animus impatiens est contumeliæ.

Impune peccat in eum qui peccat rarior.

Fortè sic legendum est, impune peccat, cum quis peccat rarior; aut impune peccat, cum quis peccat rarius.

Ingratus unus miseris omnibus nocet.

Unius hominis ingraticudo facit, ut nec gratis succurratur cum egeant.

In miserâ vitâ nulla contumelia est.

Hoc carmen variè reperi depravatum, & haud scio an rectè divinârim: Non videtur contumelia, quam facias in hominem malum, & infelicem: Nisi sic mavis, In vitia miseri contumelia est dicere; id est, contumeliæ genus est insectari vitia hominis miseri qui magis eget conso-

Inopiæ parva desint, avaritiæ omnia. (latione.)

Seneca citat hujusmodi Publii carmen.

Luxuriæ desunt multa, avaritiæ omnia.

Quamquam hic quoque versus constabit si legas, Inopiæ desunt parva, sive pauca: Quod ego malim, Multa desiderat pauper ad vitæ usum, sed avarus magis eget, qui nec id habet quod habet.

Ira amicum habeas, posse ut fieri inimicum putes.

Et hic citatur à Gellio. Sic ama, tanquam osurus; Ica confidas amico, ut si fiat inimicus, non multum possit lædere.

Invidiam ferre, aut fortis aut felix potest.

Fortunati negligunt invidiam, vir fortis contemnit.

In amore mendax semper iracundia.

Eadem est sententia quam antè dixit;

Amans iratus multa meretur sibi.

Invidia tacitè, sed minutè irascitur.

Invidus habet iram suam, sed dissimulatam, & minuatam, hoc est, de re nihili.

Iratum breviter vites, inimicum diu.

Ira statim subsidit, odium diuturnum est. Odit autem quisquis est inimicus. Ab hoc igitur diu cavendum est, imò semper. Hoc ipsum admonet sapiens Hebræus.

Ab hoste reconciliato cavendum.

Injuriarum remedium est oblivio.

Vindicta non medetur injuriis tibi factis, sed oblivio.

Iracundiam qui vincit, hostem vincit maximum.

Trochaicus est. Fortissimi est, iram suam vincere. Hoc Alexander, ille magnus orbis dominator, non potuit.

In malis sperare bonum nisi innocens nemo solet.

Et hic Trochaicus. Bona conscientia facit, ut in malis speremus Superos auxiliaturos.

In vindicando criminoſa est celeritas.

Quidem habent, in judicando. Nè sis præceps vel ad ultionem, vel ad judicandum.

Inimicum quamvis humilem docti est metuere.

Sapientis est non contemnere hostem quantumvis humilem: potest enim per occasionem nocere.

In calamitosos risus etiam injuria est.

Miseri risu etiam offenduntur. Et quibus res sunt minus secundæ, ad suspicionem mali rapiunt etiam casu dicta.

Judex damnatur cum nocens absolvitur.

Cum absolvitur nocens tunc judex non innocens sit oportet.

Ignoscere humanum, ubi pudet cui ignoscitur.

Non ignoscendum est, nisi poenitet facti.

In rebus dubiis plurima est audacia.

Fortè legendum est plurimum vel plurimi. Multum valet audacia, cum res est dubia, hoc est, periculosa.

Illo nocens se damnat quo peccat die.

Quisquis admittit scelus, illico sibi damnatus est, iudice conscientia; etiam si iudex nemo pronunciet.

Ita crede amico, nè sit inimico locus.

Idem dixit antea: Ita amicum habeas, &c.

Iratius etiam facinus consilium putat.

Qui irascitur, etiam scelus putat iudicio rectèque fieri, aut iratus lædi se putat ab eo qui bene consulit.

Improbè Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit.

Hoc addidi ex Gellio. Qui semel expertus, iterum exponit se periculo, imprudenter accusat Fortunam. Est autem & hic Trochaicus Tetrameter.

Loco ignominiae est apud indignum dignitas.

Honor commissus indigno non honestat eum, sed magis dedecorat.

Laus ubi nova oritur, etiam vetus admittitur.

Si iterum rectè facies, efficies ut superiori de te fama fidem habeant homines.

Laeso doloris remedium inimici dolor.

Suum malum minus sentit qui potest ulcisci.

Levis est fortuna; citò reposcet quae dedit.

Fortuna inconstans statim reperit & aufert, si quid dedit.

Lex universa est, quae jubet nasci & mori.

Necessitas nascendi & moriendi neminem non complectitur.

Lucrum sine damno alterius, fieri non potest.

Unius lucrum damnum est alterius. At non item in rebus animi.

Lascivia & laus nunquam habent concordiam.

Intemperantia semper obnoxia est infamiae.

Legem nocens veretur, fortunam innocens.

Innocens etsi non veretur leges, ut nocens; tamen timet

met fortunam, quæ nonnunquam opprimit innocentem.

Luxuriæ desunt multa, avaritiæ omnia.

Hunc versum citat Seneca in controversiis: Multis profusor, avarus eget omnibus; illi multis est opus, qui multum absument; huic nihil est satis, cum sit insatiabilis.

Malignos fieri maxime ingrati docent.

Ingrati faciunt, ut qui benigni fuerint contractius doneant. Hos enim *Malignos* vocat, id est parcos.

Multis minatur qui uni facit injuriam.

Omnes expectant injuriam ab eo qui uni fecerit.

Mora omnis odio est, sed facit sapientem.

Molestæ est mora in omni re, tamen ea res nos reddit sapientes, nè quid agamus temerè aut inconsultò.

Mala causa est quæ requirit misericordiam.

Innocentia non eget misericordiâ, sed æquum desiderat judicem. At cum fiducia rei tota est in misericordiâ judicis, pessimam habet causam.

Mori est felicitis antequam mortem invocet.

Ille feliciter moritur qui tum moritur dum adhuc jucunda est vita, ac nondum hujus radio mortem optat.

Quidam codices pro felicitis, habent felicium.

Miserum est tacere cogi, quod cupias loqui.

Durum est cum non licet loqui quod velis; nam illic multò minus licebit facere quæ velis, si loqui non licet.

Miserrima est fortuna quæ inimico caret.

Felicitas incitat inimicitias: ergo cui nullus invidet, is miserrimus sit oportet.

Malus est vocandus, qui suâ causâ est bonus.

Qui bene facit commodi sui causâ, is malè facit.

Malus ubi bonum se simulat, tunc est pessimus.

Dis simulata malicia pessima est.

Metus cum venit, rarum habet somnus locum.

Timor abigit somnum. Aut non est dormitandum in periculo.

Mori necesse est, sed non quoties volueris.

Aliquando oprant mortem homines, cum mori non possint. At semel duntaxat moriendum: nam à morte non

datur reviviscere. Hoc dictum adversus eos, qui quoties accidit aliquid in vita molesti, mortem optant, quasi liceat reviviscere.

Malè geritur quicquid geritur fortunæ fide.

Quod à fortunâ pendet, id parum est firmum.

Mortuo qui mittit munus, nil dat illi, adimit sibi.

Olim solebant inferias exhibere mortuis; hoc perit vis, & nihil accipit mortuus, Trochaicus est

Minor est, quam servus, dominus qui servos timet.

castra servos est, qui servos suos timet; nempe mali sibi conscius.

Magis heres fidus nascitur quam scribitur.

Filius nascitur hæres, hæredipeta scribitur. Hoc adversus illos, qui fraudatis iis quos natura conjunxit ob offensam aliquam res suas ad alienos transferunt.

Malo in consilio femina vincunt viros.

In rebus malis plus sapiunt femina quam viri.

Mala est voluptas, alienis assuescere.

Dulcis cibus alienus, sed scæda voluptas est, assuescere alienis.

Magno cum periculo custoditur quod multis placet.

Trochaicus est. Difficile est servare quod expetunt multi, veluti pecuniam aut formosam uxorem.

Mala est medicina, ubi aliquid naturæ perit.

Medicina quæ lædit naturam, dura est; veluti quæ membrum aufert.

Mala naturæ nunquam doctrinâ indigent.

Ad mala vel citra doctrinam sumus idonei; virtus discitur.

Miseriam nescire est sine periculo vivere.

Qui sine periculo vivit, is feliciter vivit; vita tuta quamvis humilis, felicissima est.

Malè vivunt qui se se inter victuros putant.

Semper enim prorogant in crastinum, si quid est voluptatis aut bonæ rei.

Maledictum interpretando facis acrius.

Quidam acunt convitium interpretatione atque id magis irritant.

Malè secum agit ager, medicum qui heredem facit.

Invi-

Invitat enim ut occidat.

Minus decipitur cui negatur celeriter.

Minus enim diu sperat, & frustratur levius.

Mutat se bonitas quam irritat injuria.

Boni fiunt mali si provoces.

Mulier cum sola cogitat, male cogitat.

Mulier apud se cogitabunda aliquid mali volvit in animo: pudor enim cohibet eum sexum, qui abest in solitudine.

Malefacere qui vult, nusquam non causam invenit.

Malis nunquam deest occasio malefaciendi.

Malevolus semper suam naturam veseitur.

Etiam si deest premium maleficii, tamen malevolus fructur suam malitiam, & vel gratis malus est.

Multos timere debet quem multi timent.

Quem multi timent, hunc pauci amant. Is igitur vicissim timeat oportet à quibus timetur.

Male imperando summum imperium amittitur.

Summum imperium est, bene imperare; id amittitur male imperando. Aut nullum imperium tam potens quod non amittitur si tyrannice imperes.

Mulier quae nubit multis, multis non placet.

Male audiunt vulgo, quae saepius mutant maritum. Aut infelices sunt, aut incontinentes, aut inconstantes, aut morosa. Quaecunque enim nubit marito secundo, priori displicuit à quo diverxit.

Malum concilium est, quod mutari non potest.

Nunquam te involvas huiusmodi nodo, ut explicare te non possis. Hunc versum adiecimus ex Aulo Gellio.

Nihil agere semper infelici est optimum.

Qui infortunatus est in rebus gerendis, huic optimum est in otio vivere.

Nihil peccant oculi, si animus oculis imperet.

Oculos inculamus, quasi ministrent occasionem malam cupiditatum; at animus in culpa est, qui oculis non imperat.

Nihil proprium ducas quod mutari possit.

66 MIMI PUBLIANI.

Nihil existimes verè tuum, ac perpetuum, quod possit auferri.

Non citò ruinà perit vir, qui ruinam timet.

Fortasse sic legendum ut sit Trochaicus.

Non citò perit ruinà qui ruinam pratimet : Id est, Non facile opprimitur incommodo, qui præcavit incommodum ; & non facile opprimitur periculo, qui periculum observat.

Nescis quid optes, aut quid fugias, ità ludit dies.

Iambicus est Tetrameter. Ità ludit tempus, & fortuna vicissitudo, ut sæpe quæ putàris optima, sentias maxime nocere, & è contrà.

Nunquam periculum sine periculo vincitur.

Et hic citatur à Gellio. Audendum est aliquo pacto, si cupias effugere periculum : Nam qui timet omnia, nunquam sese explicabit.

Nulla tam bona est fortuna de quâ nil possis queri.

Trochaicus est. Felicitati semper aliquid adjunctum est incommodi.

Nusquam melius morimur homines, quàm ubi libenter vivimus.

Ibi mori optimum, ubi jucundè vivimus. Trochaicus est.

Negandi causa avaro nunquam deficit.

Qui non dat libenter, semper aliquam invenit causam cur non det.

Ninium altercando veritas amittitur.

Moderatà disceptatione veritas excutitur, at immoderatà perditur. Id quod prorsus accidit sophisticis quibusdam ac rixosis disputatoribus. Hic versus à Gellio citatur.

Quotidiè damnatur, qui semper timet.

Qui sibi conscius, semper timet supplicium ; is quotidie damnatur.

Quotidiè est deterior posterior dies.

Semper ætas vergit in pejus, hoc est, mores hominum indies magis ac magis degenerant.

Ridiculum est odio nocentis perdere innocentiam.

Trochaicus est. Stultum est sic edisse peccatum, ut ipse peccet.

pecces; veluti si quis ob impudicam uxorem veneno tollat adulterum, & sic puniat adulterum, ut ipse fiat veneficus.

Pars beneficii est, quod petitur bene si neget. (Cus.

Quidam ita molestè dant, ut gratiam amittant beneficii:

Quidam aded commodè negant, ut videantur dedisse.

Stultum est timere quod vitari non potest.

Veluti mortem, aut aliud fatale incommodum.

Timidus vocat se cautum, parcum sordidus.

Suis quisque vitiis blanditur, eaque extenuat mutatis nominibus.

Veterem ferendo injuriam, invitas novam.

Et hic citatur ab Aulo Gellio. Si sinas impunitum peccatum, facis ut iterum libeat peccare.

Tam deest avaro quod habet, quàm quod non habet.

Hunc Senarium citat Seneca in Controversiis. Avarus non magis uritur suis quam alienis, utrisque igitur ex æquo caret.

O vita misero longa, felici brevis.

Et hunc refert Seneca. Infelices laborant vitæ tædio; Felicibus mors ante diem videtur accidere; quod vitæ tædium non sentiant.

RODOLPHUS AGRICOLA

Johanni Agricola, suo fratri, S. D.

Nihil habeo, mi frater, quod vel ego aprius tibi pro nostra necessitudine, ut qui frater sim tuus, offerre possim; vel tu potius pro tua ætate, ut qui prima juventæ spatia ingrederis, ex me expectare debeas, quàm ut undecumq; possim, ea tradam tibi, quibus & eruditione ornator, & vita melior evadas. Idq; dignum studiis meis, dignum amore nostro arbitror munus, ea parare tibi quorum usus non tempore intercidat, non casibus obnoxius sit: sed quemadmodum natura perpetuo devinxit pignore, ita illa quoque quæ à me accipis, solida perinde

sint perpetuòq, tibi adjumento futura. Quod si pulchrè apud Poetam ille monuisse filiam videtur, qui inquit, *Disce puer virtutem ex me, veramq; laborem; Fortunam ex aliis*, & illi quidem cujus omnis conatus pendebat ex fortuna, omnis ad fortunam labor dirigebatur; non immeritò virtutis ego tibi hortamenta colligam, qui vitam hæcenus eis impendi studiis, quæ verà certissimæque ad virtutem ducunt viâ, quæque in rebus humanis quid expectandum sit, quid fugiendum, quid rectè secusque fiat, veluti in speculo, conspiciendum nobis, considerandumque proponunt. Cùm sint autem permulta quæ ad vitæ pertinent institutionem, Græcis, Latinisque literis conscripta; egregia imprimis & admirabilis *Isocratis ad Demonicum Parænesis* mihi videtur. Ea enim suavitas est dicendi, is ornatus, & (ut ita dicam) sculptura orationis; tanta præterea majestas, utilitas, decor præceptorum, ut, si quemadmodum pugiles meditados quosdam nodos nexusque habent, quibus in certamine subitò vel non cogitantes etiam utantur; ità nos quoque oporteat certa quædam & ad manum deposita vitæ habere præcepta, quæ omnes nostras velut ad filum, dirigant actiones, quorumque tenax refixa mentibus nostris memoria, recti nos limite egredi ubique veret; hic libellus aptus vel maximè ad hanc rem, atque accommodatus mihi videbatur. Eum itaque in Latinum sermonem è Græco converti, rem scrupulosam conatus, ut numeros quoque, quorum ille fuit observantissimus, & schemata, vel (ut nos dicimus) exornationes orationis, quoad possem imitarer. Persimiliter enim cadentia & desinentia, & æquata, & contraposita, & reliquos, id genus ornatus, volvitur oratio. Quorum ut studiosus præcipuè Gorgias Leontinus præceptor ipsius, alique ætatis illius sophistæ fuerunt; ità diligentior ipse ut securi ipsum, non affectati viderentur. Hunc ego legendum tibi etiam atque etiam, & ad verbum quoque ediscendum sentio, semperque velut ante oculos tanquam regulam quandam, vitæque præscriptum habendum. Ità fiet ut non solum instruat os tuum, verum animum quo-

ISOC. ad DEMONICUM, &c. 69

quoque emendet. Quemadmodum enim ad doctrinam præcipuum est. Intelligere quæ legas; ita ad virtutem maximum, Facere quæ intelligas.

ISOCRATIS ad DEMONICUM.

*Parænesis per Rodolphum Agricolam è Græco
in Latinum sermonem traducta.*

IN multis, Demonice, rebus multum inveniemus distantes bonorum mentes, atque malorum cogitationes; multò verò maximum accipere discrimen circa mutuam consuetudinem vitæ. Hi enim præsentibus solum amicos venerantur, illi eos quoque ubi longè absunt benevolentiam prosequuntur, & malorum quidem amicitias tempus exiguum dissolvit, at bonorum nè omnis quidem avi tractus extinguit. Quam putem igitur eos qui gloriam expetunt, quique suos eruditioni conatus destituant, bonos & nequaquam malos decere sectari, hac orationem dono tibi misi, indicium erga te benevolentiam, signumque cum Hipponico familiaritatis. Decet enim liberos quemadmodum facultatum, ita amicitiam quoque paternam hereditatem suspicere. Video autem & occasionem nobis convenientem, & præsentis nos opportunitatem temporis adjuvantem. Tu enim erudiri cupis, ego erudire alios adutor. Tu sapientiam studio adhuc teneris, ego deditos illi rectam viam deduco. Quicumque autem adhortatorias ad amicos suos orationes conscribunt, pulchrum illi quidem opus assumunt; non tamen circa id, quod est in philosophia præstantissimum, laborant. Qui verò adolescentibus præmonstrant, non ea quibus vehementiam in dicendo consequantur, sed quo pacto vitam moribusque industrii fiant; tanto magis quam illi audientibus profunt, quantum interest, quod illi ad sola ipsos verba conformant, hi verò ipsorum quoque facta emendant. Quamobrem nos non exhortationem tibi parantes, sed institutionem tibi scribentes, pergamus nostri te consilii participem facere, quas res oporteat adolescentes desiderare, &

quæ rursus opera vitare; qualibus item hominibus se conjungere, & quomodo suam ipsorum vitam instituere. Quicumque enim vitæ cursum hoc itinere fecerunt, hi soli ad ipsam virtutem ingenuè adire potuerunt; quâ non res honestio, non constantior est ulla. Pulchritudo enim vel valetudine perit, vel tempore flaccescit. Divitiarum vitiorum sunt potius quàm integritatis ministræ, facultatem nempe desidii præbentes, & ad voluptatem juvenes incitantes. Robur prudentiæ conjunctum profuit, sine illa, verò sapiens cum qui id habet offendit: & corpora quidem eorum qui se exercent adornat, industriam verò mentis obscurat: Virtutis autem possessio, quorum bona fide mentibus ipse eoaluerit, sola confert, divitiis potior, utiliorque generis splendor; quæq; fieri nequeunt ab aliis, illa suis viribus subdens, & multitudini metuenda constantè expectat; desidiam dedecus laborem laudem arbitratur. Hoc cognitu perfacile est ex gloria certaminum Herculis, operumque à Theseo gestorum, quibus morum præstantia tantum laudis insigne operibus adjecit, ut omnis temporum posteritas, rebus quas gesserunt offundere nequiverit oblivionem. Sed & tu quoque memor patris tui vivendi sectæ, nonne habebis pulchrum & domesticum eorum quæ à me tibi dicentur exemplum? Neque enim parvi virtutem faciens, neque socordiarum deditus egit ætatem, sed corpus laboribus exercebat, animo pericula subibat; neque extra modum divitias exspectabat, sed præsentibus quidem fruebatur bonis, veluti mortalis, gerere atque curam futurorum velut immortalis. Neque verò contempnè vitam instituerat, sed elegans erat & magnificus, simulque expositus amicis imperius laudabat officio ipsum prosequentes, quam generis sibi necessitudine devinctos. Persuadebat enim multò ad amicitiam efficacior esse naturam lege, mores genere, electionem necessitate. Tempus in præsentia nos deficeret, si omnes illius actiones enumerare pergamus; exactèque de illis nobis alio erit loco differendum. Nunc signum quoddam Hip-

Hipponici sustulimns naturæ; ad quem velut exemplar vitam formes oportet, legemq; tibi mores illos putes, & imitatore[m] te æmulumque virtutis paternæ præbeas; turpe namq; fuerit, pictores pulcherrima quæq; exprimere animantium, & liberos non imitari industriam parentum. Existimes autem nullum ita pugilem contra adversarios suos decere meditari, sicut te considerare, quo pacto cum patristui ratione vivendi decertes. Fieri autem non potest, ut animum quisquam taliter formet, nisi multis antè honestisque præceptis fuerit expletus. Corpora namque moderatis laboribus, animus verò actionibus honestis, roborantur. Experiar igitur breviter ea tibi exhibere, quibus observandis in vitâ plurimum videaris virtutibus additurus, & gloriam cunctos apud homines consequaturus.

Primum quidem piè divina colas; non solum sacrificans, verum etiam quod jurâris præstans. Illud enim affluentie opum est signum, hoc morum probitatis indicium.

Numen venerare semper quidem, præsertim quod civitas; sic enim simul videberis sacra Deo facere, legibusque obtemperari.

Talem te exhibeas erga parentes, quales exhibere se tibi voles ex te progenitos.

Firma te exercitationibus corporis, non iis qui robori, sed quæ sanitatem conducunt. Id assequeris, si desinens laborare tolerando adhuc labori sufficies.

Neque inrisum proclivis esse velis, neque in verba confidens; illud enim stulti est, istud furentis.

Quæ factu turpia sunt, nè dictu quidem putes honesta.

Fac assuescas non tristis esse, sed cogitabundus: propter illud enim ferox, propter hoc providus esse credèris. Putes imprimis decere te modestiam, pudorem, justitiam, temperantiam; istis enim omnibus contineri probitas adolescentium videtur. Neque latiturum te, si turpe quippiam feceris, spes: ut enim alios celes, teipsum tamen conscium habebis.

Deum time, parentes honora, amicos reverere, legibus obedi, voluptates sectare gloriæ junctas: oblectatione enim cum bone-

72 ISO C: ad DEMONICUM

honestate nihil est melius, sine illi nihil est pejus.

Obtrectationes devites, tametsi fuerint falsæ; vulgus enim veritatem ignorat, opinionemque potius spectat.

Sic facito cuncta velut neminem celaturus; tametsi enim parumper occultes: postea tamen detegeris.

Plurimum tibi opinionis adjunges, si appareat ea te non facere, quæ, si fuerint ab aliis facta, reprehendas.

Si cupidè didiceris, multa quq; disces. Quorum habes doctrinam, ea meditationibus custodias; ac quæ nescis, ea præceptis adjuuge doctrinæ. Aequè namq; turpe est, eum qui utilem audit orationem non addiscere, & cui datur ab amicis munus aliquod non recipere.

Vitæ etiam studio percipiendæ eruditiones impende; sic enim difficultè ab aliis inventa facilè tibi percipere contingat. Puta multitudinem præceptionum multis opibus esse potiozem; istæ enim celeritèr dilabuntur, illæ in omne permanent tempus. Sola enim rerum omnium immortalis est Sapientia.

Nè pigeat longum facere iter ad eos qui conducibile aliquid docere profitentur. Turpe namque fuerint mercatores tanta transire maria, quo cumulatioribus opes suas efficiant; adolescentes verò nè terrâ quidem sustinere proficisci aliquo, quatenus meliorem suam faciant mentem.

Moribus fac ut sis comis, verbis autem affabilis. Est autem comitatis, benignè obuios appellare; affabilitatis, familiaritèr cum ipsis verba communicare. Benignum te præbeas cunctis: optimis autem utaris. Sic & illis inimicus non eris, & istis amicus fies.

Neque crebro convenies eosdem; neque diu cum iis agas de eisdem: SATIETAS enim omnium.

Exerce spontaneis teipsum laboribus, ut adactos quoque perferre queas.

A quibus turpe est animum vinci, eorum omnium temperantiam exerce, lucris, iræ, voluptatis, doloris.

Id autem continget, si lucrum putaveris in quo gloriam augeas, non quo diu iurias addas. In ira, si talis sis adversus peccantes, qualis delinquenti tibi esse alios velles. In iucundis

si

si turpe putaveris servis tuis imperare, voluptatibus verò servire : In adversis si alienas respicias calamitates, tibi quod homo sis in memoriam subinde reduces.

Verborum magis quam pecuniarum deposita tuere : decet nempe veros iurejurando se fideiiores præstare.

Consentaneum puta, perinde malis non credere, quemadmodum fidem bonis habere.

Quæ nolis efferrî, nemini dixeris ; tantundem expedias ea taceri, & tibi dicenti, & illis qui audierint.

Iusjurandum adactum propter duas accipio causas, vel ut reipsum turpi crimine exsolvas, vel ut amicos in magnis periculis serves. Pecuniarum autem gratiâ per nullum Numen iuraveris ; videberis enim aliis pejerare, aliis pecuniarum cupidius esse.

Nullum fac amicûm, nisi exploraveris ante, quo pacto prioribus usus sit amicis. Spera namque ipsum erga te futurum talem, qualis & erga illos fuit.

Tardè fias amicus, factus autem da operam ut permaneas, Tantundem enim dedecoris est, & nullum amicum habere, & crebro subinde amicos mutare.

Neg; cum damno amicos probes, nec inexpertus ipsorum esse velis : Hoc autem facies si, & cum nullius indigeas, te similes indigere, & illa quæ vulgari nihil referat, velut occultanda concedas ; deceptus enim opinione, nihil offendes ; non deceptus mores illorum rebus fictis nosces. Amicos proba & ex vitæ adversitate, & ex periculorum societate. Aurum enim ignis perspicimus, amicos verò inter adversa cognoscimus.

Amicis hoc pacto uteris commodissimè si non ut ab eis rageris, expelles sed pollicens ultro ipsis in tempore succurras.

Æquè putes turpè & ab inimicis superari injuriis, & ab amicis superari beneficiis.

In familiaritate proba non solum malis tuis indolentes, verum etiam bonis non invidentes : multos enim, qui cum infelicibus moerent, prosperitatis illorum invidia torquet.

Absentiam amicorum fac memineris apud præsentés, ut rationem etiam istorum quoque absentium habere videaris.

Circa vestium elegans, non splendidus esse velis : est autem ele-

74 ISOC: ad DEMONICUM

elegantis quidem esse magnificum, splendidi verò profusum : Ama rerum non immensam possessionem, sed moderatam perfruitionem.

Contemne divitiarum studio occupatos, atque iis quæ habent uti nescientes. Simile namque contingit illi quod equum possidenti bonum, & equitare nescienti.

Admittere divitias tibi, pecunias scilicet atque possessiones comparare : Sunt autem pecuniæ illorum, qui rectè ipsis frui sciunt ; possessiones, qui ipsis uti queunt.

Dilige quas habes facultates, duas ob causas ; ut & magnum aliquod damnum resarcire, & amicis probè laborantibus possis opem ferre ; ad reliquum vitæ usum, non plus æquo sed moderatè ista concupisce. Amplectare quidem præsentia, quarasque meliora.

Nulli calamitatem exproberis ; communis enim est fortuna, & futurum incertum.

Bonis benefac, honestus enim thesaurus est gratia quæ à bono viro debetur.

Si malis benefacias, simile tibi contingit quod iis qui alienos canes pascunt : Illi enim danti sicut temerè occurrenti allatrant : mali quoque eos qui prosunt, sicut qui nocent similiter offendunt.

Adulantes avertere, perindè atque fallentes : utriq; enim cum eis fides habetur injuria afficiunt eos qui sibi crediderunt.

Si amplexus fueris amicos, qui ad pessima gratificentur ; non habebis unquam qui tibi ad ea quæ sunt optima sequendum assistent.

Comem te præbeas iis quibuscum conversaris, & non insolentem ; superborum enim factum vix servi quique perferent, ad morum comitatem cuncti benigne acceptant.

Eris autem comis, si neque jurgator sis, neque implacidus, neque cum omnibus contendas, neq; ira eorum cum quibus agis celeriter occurras, neque si injustè quidem fuerint irati sed effervescentibus concedas ; deinde ipsos, ubi relanguerit ira, reprehendas. Neque inter ridicula seriù, neq; inter seria ridiculis gaudeas. Intempestivum enim ubiq; est molestum. Neque

que ingrati gratiam ineas, quod multis eveniat, qui faciunt quidem, sed agrè amicis inserviunt. Neque cupidus fueris, vel culpandi, quia grave est; vel castigandi, quia est acerbum.

Imprimis, cave tibi à potandi consuetudine: quod si quando tulerit tempus, ante ebrietatem surge. Cùm fuerit mens vino corrupta patitur idem quod currus solent qui suos effuderunt aurgias, illi namque nullo ordine suis destituti rectoribus feruntur; animus quoq; plurima peccat, ratione subversa.

Immortalia sentias, magnitudinem animi præ te ferendo; mortalia verò, moderatè præsentibus perfruendo.

Tantò modestiam meliorem immodestiã putes; quantum est quod alia quidem omnia perversè facta, lucro sunt eis, qui illa admittunt; sola autem immodestia damno afficit eam habentes; plerumq; enim quos verbis offenderunt, illis rebus pœnas luunt.

Quorum conciliare tibi amicitiam velis, boni quippiam de eis prædices apud illos qui sunt renunciaturi; principium enim amicitia laus est, inimicitie vituperium.

Cùm consulis, præterita sumas in exemplum futurorum; latens enim, ex eo quod apertum est, expeditissimè poteris cognoscere.

Delibera diu, celeritèr verò confice quod decrevisti.

Optimum puta, contingere nobis à Deo prosperitatem, à nobis ipsis prudentiam.

Quibus de rebus liberè proloqui te pudet, visq; cum amicis aliquibus de iis communicare, verbis velut de alieno negotio utere. Sic enim & illorum sententiam nosces, tiq; ipsum haudquaquam manifestum reddes.

Cùm super tuis rebus aliquem in consilium tibi assumes, considera primum quo pacto suas ipse res gessit. Qui enim malè administravit res suas, nunquam bene consulit in alienis. Ita poteris maximè ad consulendum excitari, si calamitates quas affert temeritas, spectes. Sanitatis namq; tunc præcipuè curam habemus, cum valetudinis adversu dolorem recordamur.

Regum imitare mores, illorumq; vita rationem sectare;
vide

Videberis enim amplecti illos, vel emulari. Itaque apud multitudinem tibi majorem contingit laudem assequi, & constantiore regum benevolentia perfrui.

Obsequere legibus quas reges statuunt; firmissimam tamen legem mores illorum putes; sicut enim qui rempublicam gubernat opus habet populum observare, ita & sub principatu viventem maximè regem decet honorare.

Magistratu præditus, nemine ad obeunda ministeria malo utere. Quæ enim ille deliquerit, eorum in te culpa transferetur.

Ex publicis administrationibus abeas, non opibus cumulatior, sed gloria honestior; multis enim opibus præstantior est multitudinis laus.

Nullam rem inhonestam neque dicto neque facto juveris; videberis enim ipse talia facere qualia facientes alios tueris.

Sic te compara ut aliis superior esse possis; sis tamen æquo contentus, ut justitiam videaris expetere, non propter imbecillitatem, sed propter aequitatem.

Elige justam potius paupertatem, quàm divitias injulas: Tanto enim præstantior est opibus justitia, ut ille solis viventibus profint, hæc verò defunctis etiam gloriam præstet; & ille passim improbis contingant, hæc malis prorsus sit inaccessa.

Neminem tibi junxeris eorum quibus injustitia lucro est, sed potius eos qui propter justitiam ferant jacturas. Justus enim etsi nulla alia re superant injustos, honesta tamen spe illos antecedunt.

Omnium curam gere quæ ad vitam pertinent, maximèque omnium providentiam tui ipsius exerce, maximum enim in minimo est mens bona in humano corpore.

Operam da ut sis corpore laborum patiens, animo sapientiæ appetens; ut illo perficere possis decreta, hoc discernere facienda.

Quicquid dicturus es, prius apud animum tuum expendere: multorum enim cogitationem lingua percurret.

Puta rerum humanarum nihil esse firmum; ita nec in prosperis letitia gesties, nec in adversis dolore cogides.

Duo tibi tempora addicendum deputa, vel cum sint aliqua de quibus explorata babeas, vel de quibus dicere est necesse. In
solis

olis enim istis potior est silentij sermo, in reliquis melius fuerit tacere quàm loqui.

Gaude cum tibi contigerint bona, moderatèque dole ubi inciderint mala; neutrius tamen animi in aliis esse velis manifestus; absurdum enim est reconditas in domibus opes aservare, & cogitationem in propatulo positam circumferre.

Magis dedecus vites quàm periculum. Oportet enim malis formidabilem esse finem vita, probis verò vitam cum turpitudine conjunctam.

Conare imprimis vitam in tuto collocare: Quod si tamen contigerit in periculum te devocari, quare in bello salutem cum honesta opinione, & non cum pudenda fama: mori namque cunctis providentia decrevit; sed honesta vita decedere, id bonis tantum viris proprium natura concessit.

Nec mirum tibi videatur, si multa quæ diximus, haudquam presenti tuæ conveniunt ætati. Non enim id me latebat. Sed statui eadem opera & presentis vitæ consilium tibi proferre, & futuri temporis monita relinquere, quæ quanto tibi sint usui futura facile cognoscas; qui vero tibi cum benevolentia consulat, difficulter consequaris. Ut ergo reliqua non ex alio requiras, sed hinc veluti ex arario proferas, decrevi nihil eorum prætermittere quæcumq; tibi possam in consilium afferre: Gratiam autem habebo Deo ingentem, si quam de te concepì, non me fallat opinio. Plerosque enim videmus, ut cibus jucundissimis potius quàm saluberrimis delectari, ita seducantibus à verò amicis potius accedere, quàm illis qui ad meliora hortentur. Te verò puto contrà instituisse pergere iudicium mihi tuum circa reliquum vitæ cultum indussum sumens. Qui enim rectissima sibi ipse agere indicit, consentaneum est, eum aliorum ad virtutem exhortantium monita non segniter amplecti. Præcipuè excitabit te, ut rerum honestarum amore tenearis, si perspexeris quot ex iis voluptates perquam legitime habeamus. In socordiâ namque satiandarumq; libidinum studio, continuo sunt dolores voluptatibus adjuncti, enixus verò ad virtutem conatus, modestæque vitæ institutio, sinceras semper satioresque referunt oblectationes. Et illic quidem gavisi primum, postea deleamus: hoc post laborem voluptates

luptates capimus. Incunctis autem rebus non ita principi meminimus, quemadmodum exitus sensu movemur; plurima enim in vita non propter æra agimus, sed consequentium gratiâ elaboramus. Cogita autem quod malis convenit passim quicquid obvium est, agere; hanc enim protinus vita sibi regulam præscripserunt. Bonos vero oportet nequaquam virtutem negligere, vel in multorum incurrere reprehensiones: cuncti enim non perinde oderunt eos qui se fallunt, sicut qui probos se jactant nullâque in re vulgo sunt præferendi. Rectè quidem; nam si eos, qui solis verbis fraudem struunt improbamus; quomodo eos, qui totâ oberrante viâ, non aspernandos putavimus? Meritoque credimus istos non solum in seipsos delinquere, sed & fortune esse proditores; hæc enim opes gloriamque & amicos peperit; illi vero seipsos indignos hæc suâ felicitate fecerunt. Quod si oportet eum qui mortalis sit, scrutari conjectura cœlestium mentem, eos arbitror in familiarissimis suis maximè ostendisse, quomodo bonis sunt malisque affecti nominibus. Jupiter enim Herculem & Tantalum genuit, quemadmodum fabula tradunt, cunctique credunt; Et illum quidem propter virtutem immortalitate donavit; hunc propter improbitatem gravissimis calamitatibus oppressit. Quibus utentem exemplis expetere decet honestatem, & non modo his quæ nos diximus, sed ex poetis pulcherrimum quodque dediscere, & reliquos eruditos, si quod dixerunt utile, scrutari. Quemadmodum enim videmus apem omnibus fuscillis insidentem & de unoquoque optima carpentem; ita oportet qui vitæ disciplinam expetunt, nullius rebus rudem esse, & undique quæ sunt utilia colligere. Vix enim quis hæc diligentia, natura poterit errata superare.

F I N I S.

C.
pi
ri-
um
af-
ita
am
nfi-
fi-
adi.
unt
af-
um
c e-
lig-
qui
bi-
onis
de
cre-
do-
bus
em,
num
ile,
scu-
rtet
un-
tia,